

Svæðisskipulag Suðurnesja 2024 - 2040

Vinnslutillaga
Október 2024

SAMBAND SVEITARFÉLAGA Á SUÐURNESJUM

Efnisyfirlit

1	Forsendur	1	4.4	Þróunarsvæði á Suðurnesjum	17
1.1	Áherslur endurskoðunar	1	4.5	Eftirfylgni atvinnu	20
1.2	Skipulagssvæðið	2	5	Auðlindir	22
1.3	Íbúafjöldi	2	5.1	Staðan	22
1.4	Mannfjöldaspá og aldursdreifing	3	5.2	Leiðarljós	23
1.5	Fjölmenningsarsamfélag	3	5.3	Markmið	23
1.6	Atvinna	4	Vatnsvernd	24	
1.7	Fjöldi íbúða á Suðurnesjum	4	5.3.1	Reglur á vatnsverndarsvæðum	24
1.8	Heilbrigðismál og menntamál	4	5.3.2	Ástand strandsjávarhlota á Suðurnesjum	25
1.9	Íbúakönnun	5	5.3.3	Helstu ógnanir við strandsjávarhlotin	26
2	Loftslagsmál	6	5.3.4	Aðgerðir til að tryggja gott ástand strandsjávarhlota	26
2.1	Staðan	6	5.4	Náttúruvernd	27
2.2	Leiðarljós	7	5.5	Orkuvinnsla	30
2.3	Markmið	7	5.5.1	Nýting lághita	31
2.4	Eftirfylgni loftslagsmála	8	5.5.2	Áherslur í orkuvinnslu	31
3	Náttúruvá (í vinnslu)	10	5.6	Efnisnám	31
3.1	Staðan	10	5.7	Eftirfylgni auðlinda	33
3.2	Leiðarljós	11	6	Veitur og samgöngur	36
3.3	Markmið	11	6.1	Staðan	36
3.4	Innviðaupbygging með tilliti til náttúruvár	12	6.2	Leiðarljós	36
3.5	Eftirfylgni í tengslum við náttúruvá	13	6.3	Markmið	37
4	Atvinna	15	6.4	Stefna	37
4.1	Staðan	15	6.5	Fráveita	38
4.2	Leiðarljós	16	6.6	Vatnsveita	38
4.3	Markmið	17	6.7	Samgöngur	38

6.8	Hafnir	39	8	Samfélag	50
6.9	Eftirfylgni veitna og samgangna	40	8.1	Staðan	50
7	Flugvallarsvæði og öryggis- og varnarsvæði	44	8.2	Leiðarljós	50
7.1	Staðan	44	8.3	Markmið	51
7.2	Leiðarljós	44	8.4	Heilbrigðismál	51
7.3	Markmið	44	8.4.1	Málefni aldraðra	51
7.4	Flugbrautarkerfi	45	8.4.2	Velferðarþjónusta	52
7.5	Flugöryggissvæði	45	8.5	Menntamál	54
7.6	Öryggis- og varnarsvæði	46	8.6	Útivist	55
7.6.1	Skipulagsákvæði á öryggissvæði	46	8.7	Fjölmennning og fjölbreytni	55
7.7	Eftirlits-, ratsjár- og fjarskiptastöðvar	46	8.8	Úrgangur	57
7.7.1	Fyrirmæli	46	8.9	Fjöldi íbúða	58
7.8	Veðursjá	47	8.10	Eftirfylgni samfélags	59
7.8.1	Fyrirmæli vegna veðursjár	47	9	Helstu umhverfisáhrif skipulags	62
7.9	Hugmyndir um flugvöll í Hvassahrauni	47	10	Helstu heimildir og stuðningsskjöl	63
7.10	Eftirfylgni flugvallarsvæðis og öryggis- og varnarsvæða	48			

Samþykktir

Bæjarstjórnir, skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar og Landhelgisgæslan samþykktu Svæðisskipulag Suðurnesja 2040 þann

Svæðisskipulagi Suðurnesja 2040 var staðfest af Skipulagsstofnun þann

Grindavíkurbær

Reykjanesbær

Suðurnesjabær

Sveitarfélagið Vogar

Landhelgisgæslan f.h. utanríkisráðuneytisins

Skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar

Svæðisskipulagsnefnd Suðurnesja

Árið 2020 var ákveðið að hefja vinnu við endurskoðun Svæðisskipulags Suðurnesja. Frá staðfestingu Svæðisskipulags Suðurnesja 2008-2024 hafa orðið margvíslegar breytingar á mikilvægum forsendum sem snúa að Suðurnesjum.

Allir aðilar sem hafa skipulagsvald á Suðurnesjum eiga fulltrúa í svæðisskipulagsnefnd Suðurnesja og eru þeir: Grindavíkurbær, Reykjanesbær, Suðurnesjabær, Sveitarfélagið Vogar, Skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar og Landhelgisgæsla Íslands.

Áhersla nefndarinnar hefur verið á sameiginlega hagsmuni Suðurnesja og stefnumörkun um þá. Svæðisskipulagið markar stefnu um helstu hagsmuni Suðurnesja sem snúa að landnotkun og þær aðgerðir sem aðilar þurfa að ráðast í til að fylgja eftir framtíðarsýns svæðisskipulagsins.

Ráðgjafar svæðisskipulagsnefndar eru VSÓ Ráðgjöf og Kanon arkitektar.

Svæðisskipulagsnefnd Suðurnesja	
Grindavíkurbær	Lilja Ósk Sigmarsdóttir, aðalfulltrúi Birgitta Rán Friðfinnsdóttir, aðalfulltrúi Ásrún Helga Kristinsdóttir, varafulltrúi Hallfríður Hólmgrímsdóttir, varafulltrúi
Reykjanesbær	Eysteinn Eyjólfsson, formaður, aðalfulltrúi Gunnar Kristinn Ottósson, aðalfulltrúi Guðlaugur H. Sigurjónsson, varafulltrúi Róbert J. Guðmundsson, varafulltrúi
Suðurnesjabær	Einar Jón Pálsson, varaformaður, aðalfulltrúi Jón Ben Einarsson, aðalfulltrúi Gísli Jónatan Pálsson, varafulltrúi Laufey Erlendsdóttir, varafulltrúi
Sveitarfélagið Vogar	Andri Rúnar Sigurðsson, aðalfulltrúi Davíð Viðarsson, aðalfulltrúi Gunnar Axel Axelsson, varafulltrúi Jóna Kristbjörg Stefánsdóttir, varafulltrúi
Landhelgisgæslan	Jón B. Guðnason, aðalfulltrúi Hera Sól Harðardóttir, varafulltrúi
Skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar	Guðmundur Björnsson, aðalfulltrúi Steinþór Einarsson, varafulltrúi Björn Ingi Edvardsson, Isavia

Auk nefndarfólks hafa bæjarstjórar Grindavíkurbæjar (Fannar Jónsson), Reykjanesbæjar (Kjartan Már Kjartansson), Suðurnesjabæjar (Magnús Stefánsson) og Sveitarfélagsins Vogar (Gunnar Axel Axelsson) setið fundi nefndarinnar. Ritari nefndarinnar er Berglind Kristinsdóttir, framkvæmdastjóri SSS.

1 Forsendur

1.1 Áherslur endurskoðunar

Frá staðfestingu Svæðisskipulags Suðurnesja 2008-2024 hafa orðið margvíslegar breytingar á mikilvægum forsendum sem snúa að Suðurnesjum. Vegna þessara breytinga var ákveðið að endurskoða stefnu svæðisskipulagsins í ákveðnum málaflokkum og bæta við stefnu sem tekur til náttúruvár, loftslagsmála, íbúapróunar og heimsmarkmiða.

Tilgangur með endurskoðun er jafnframt að draga fram mikilvægi þeirra fyrir hagsmuni Suðurnesja og móta þá umgjörð sem þarf að fylgja til að tryggja fjölbreytta hagsmuni samfélags, umhverfis og efnahags.

Tafla 1.1 Yfirlit um helstu viðfangsefni svæðisskipulags 2024-2040

Viðfangsefni svæðisskipulags 2040	
Náttúruvá	Svæðisskipulag nýtir fyrirbyggjandi gögn um náttúruvá og hættumat við stefnu um byggðapróun, innviði, mögulegar varnaraðgerðir og skilmála sem tengjast skipulagsmálum.
Loftslagsstefna	Áherslan er á að tengja loftslagsmál betur við stefnu svæðisskipulagsins. Í endurskoðuðu svæðisskipulagi er mótaður rammi í loftslagsmálum fyrir Suðurnesin og skilgreindar aðgerðir.
Íbúapróun	Skilgreina aðgerðir og eftirfylgni sveitarfélaganna til að mæta vexti í íbúafjölda.
Atvinna	Áhersla skipulagsvinnu verður á að greina styrkleika, tækifæri og framtíð í atvinnumálum á Suðurnesjum. Mikil uppbygging ferðaþjónustu hefur áhrif á landnýtingu, sem mikilvægt er að líta til. Samhliða því hafa sveitarfélögin unnið saman að Reykjanesi jarðvangi. Með uppbyggingu ferðaþjónustu, stækkun Keflavíkurflugvallar og breytingar á

	<p>hlutdeild atvinnugreina á svæðinu er rétt að endurmeta stefnu sveitarfélaga um umfang og eðli þróunarsvæða í svæðisskipulagi Suðurnesja.</p> <p>Taka þarf mið af náttúruvá við framtíðaruppbyggingu skilgreindra þróunarsvæða.</p>
Auðlindir	<p>Áhersla er lögð á endurskoðun vatnsverndar, sem tekur tillit til staðsetningar á vatnsbólum, mögulegum varavatnsbólum, grann- og fjarsvæðum, ásamt þeim takmörkunum sem hún mun leiða til. Í samræmi við stefnu Jarðvangsins, stefnu um ferðaþjónustu og aðra atvinnustarfsemi er mikilvægt að fara yfir nýjustu upplýsingar sem liggja fyrir um náttúrufar á Suðurnesjum.</p> <p>Endurskoðun á stefnu um orkumál á Suðurnesjum mun byggja á rammaáætlun sem er í mótun, auk þess að fjalla um möguleika á öðrum orkugjöfum en jarðhita.</p>
Veitur og samgöngur	<p>Áhersla er lögð á stefnu um vistvænar samgöngur, sem leiðarljós fyrir uppbyggingu samgangna á Suðurnesjum. Slíkt stefna myndi m.a. fjalla um orkuskiptum í samgöngum, almenningsamgöngur og ferðavenjur.</p> <p>Endurskoðuð verður stefna um legu helstu innviða m.t.t. náttúruvár, þróun byggðar, auðlindanýtingar, umhverfismála og loftslagsstefnu.</p>
Flugvallarsvæðið	<p>Til skoðunar eru breytingar á flugbrautarkerfi og hindranafloötum þess í samræmi við vinnu sem fer fram við endurskoðun aðalskipulags Keflavíkurflugvallar</p>

1.2 Skipulagssvæðið

Skipulagssvæðið nær til allra sveitarfélaga á Suðurnesjum og er 818 km² að stærð, sem er um 0,8% af stærð Íslands. Langstærsta sveitarfélagið er Grindavík, en það er um 52% af landsvæði Suðurnesja.

Tafla 1.2 Stærð sveitarfélaga á Suðurnesjum (Heimild: Landmælingar Íslands, 2021)

Sveitarfélag	Flatarmál [km ²]	Hlutfall [%]
Grindavíkurbær	425	52,0
Reykjanesbær	145	17,7
Suðurnesjabær	83	10,1
Sveitarfélagið Vogar	165	20,2
Samtals	818	100,0

Innan skipulagssvæðisins er flugvallarsvæði Keflavíkurflugvallar, sem skiptist í flugvallarsvæði A og öryggissvæði B.

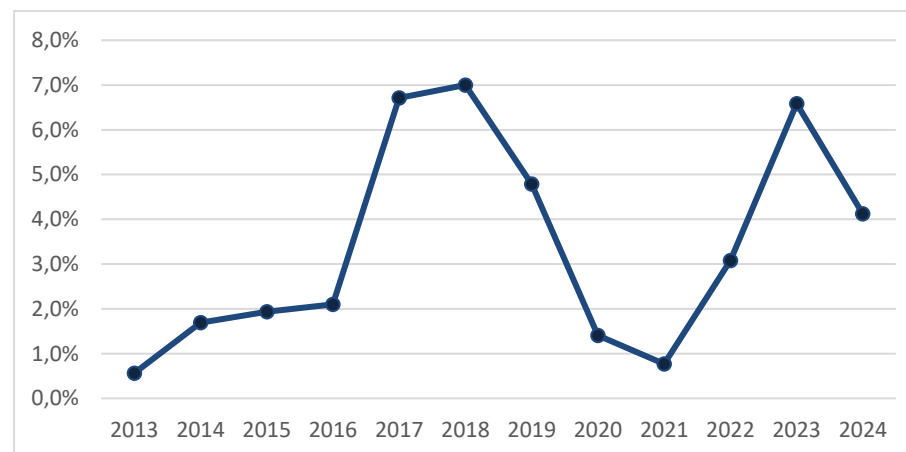
Mynd 1.1 Skipulagssvæðið á Suðurnesjum

1.3 Íbúafjöldi

Íbúafjöldi á Suðurnesjum var 30.933 1. janúar 2024 samkvæmt Hagstofunni. Íbúum hefur fjölgað um rúm 10.000 frá gildistöku Svæðisskipulags Suðurnesja 2008-2024 árið 2013. Að meðaltali hefur íbúum fjölgað um 3,7% á ári, sem er mjög mikil aukning (Mynd 1.2).

Tafla 1.3 Íbúafjöldi á Suðurnesjum 1. janúar 2024 (Heimild: Hagstofan)

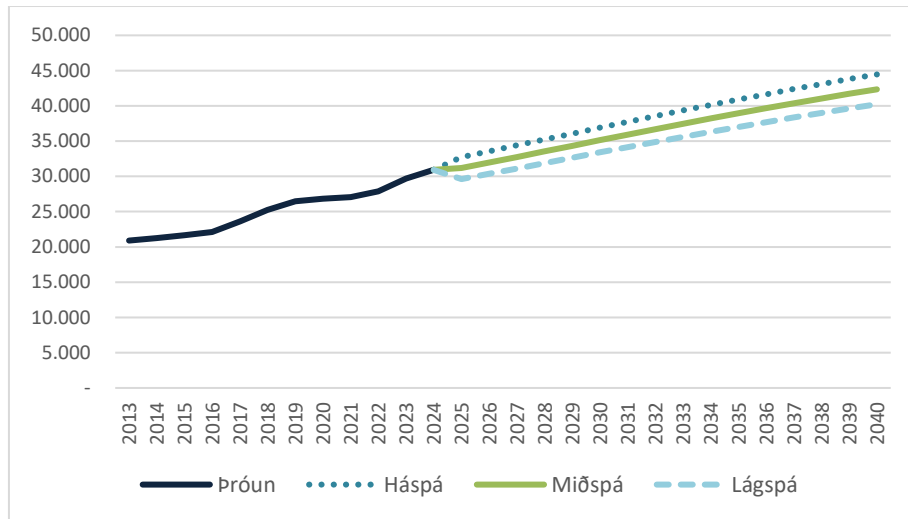
Sveitarfélag	Íbúafjöldi	Hlutfall [%]
Grindavíkurbær	3.579*	11,6
Reykjanesbær	21.957	71,0
Suðurnesjabær	3.897	12,6
Sveitarfélagið Vogar	1.500	4,8
Samtals	30.933	100,0

Mynd 1.2 Árlegur vöxtur íbúafjölda á Suðurnesjum (Heimild: Hagstofan)

1.4 Mannfjöldaspá og aldursdreifing

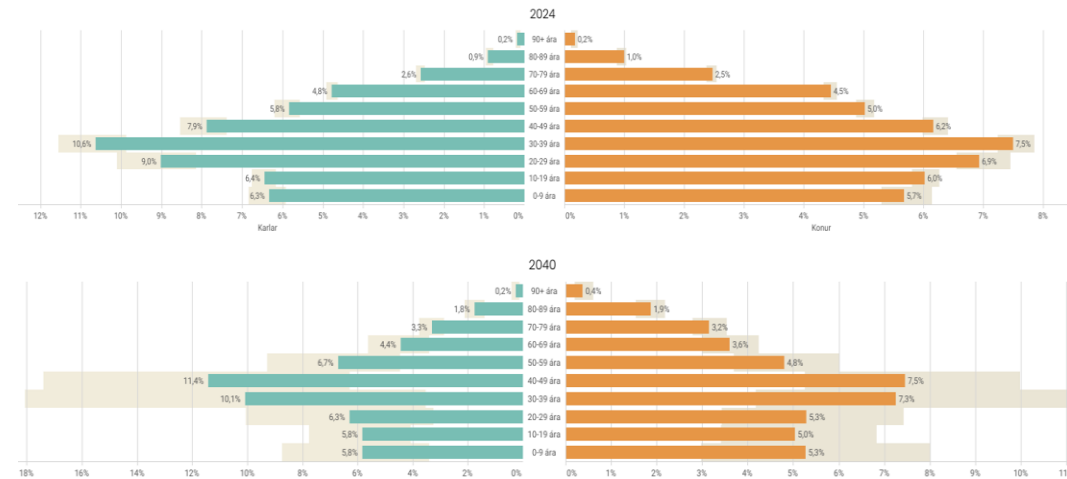
Áætlanir sveitarfélaganna gera ráð fyrir að íbúafjöldi á Suðurnesjum verði á bilinu 40.000 til 44.000 árið 2040. Fjölgun íbúa á svæðinu er því áætluð á bilinu 9.000 til 13.000 íbúar. Slík fjölgun mun hafa margvísleg áhrif á ýmsa innviði á Suðurnesjum s.s. skóla, þjónustu, raforku- og heitavatnspörf, íbúðarframboð og atvinnu.

Mynd 1.3 Þróun íbúafjölda á Suðurnesjum og spá um þróun íbúafjölda til ársins 2040

Aldursdreifing er líkleg til að breytast á tímabilinu 2024 til 2040 (Mynd 1.4). Því er spáð að meðalaldur íbúa hækki úr 36,2 árum í 39,1 á tímabilinu.¹ Breytingar á aldursamsetningu eru skv. spánni að hlutfall íbúa sem eru 60 ára og eldri hækkar í 18,8% úr 16,7%, hlutfall íbúa 30-59 ára hækkar í 47,8% úr 43,0% og hlutfall íbúa yngri en 30 ára lækkar úr 40,3% í 33,5%.

Slíkar breytingar munu hafa áhrif á samfélagið s.s. hvað varðar tegund þjónustu sem þarf að veita, ákjósanlegar íbúðarstærðir og atvinnuþátttöku.

Mynd 1.4 Aldursdreifing á Suðurnesjum árið 2024 og spá um dreifingu árið 2040. Heimild: Mælaborð Byggðastofnunar (22.7.2024)

1.5 Fjölmenningsarsamfélag

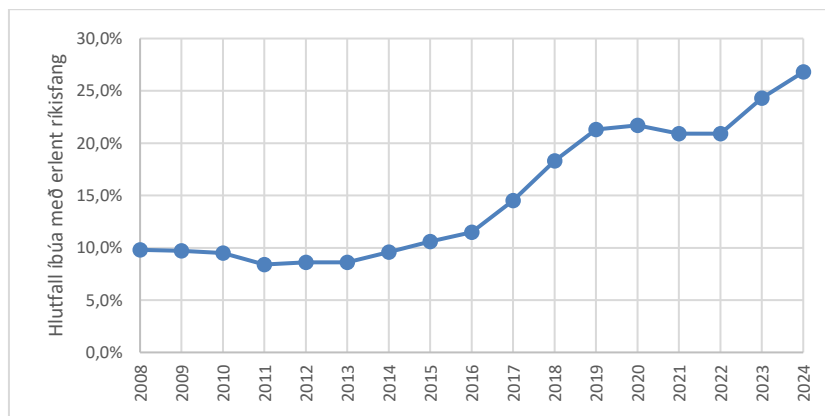
Miklar breytingar hafa orðið á fjölda íbúa með erlent ríkisfang á Suðurnesjum. Hluti af skýringu er mikill vöxtur í atvinnulífi, sem þarf að mæta með vinnuafli. Þá sýnir þróunin það að fólk sest að til lengri tíma á Suðurnesjum. Árið 2008, við upphaf vinnu við Svæðisskipulag Suðurnesja 2008-2024, var hlutfall erlendra íbúa 9,8% en er árið 2024 orðið 26,8%.

Breytt aldursamsetning þjóðarinnar, ásamt breytingum á flæði fólks milli landa, skapar samfélagslegar áskoranir sem þarf að leysa. Í þessum breytingum felast einnig mikil tækifæri sem þarf að nýta markvisst.²

¹ Mannfjöldaspá Byggðastofnunar, 22.7.2024

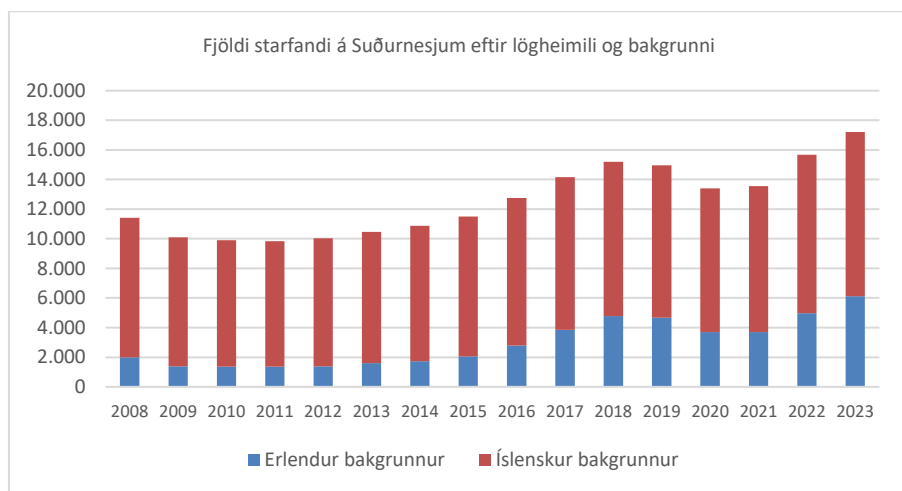
² Íslensk samfélag 2035-2040

Mynd 1.5 Hlutfall íbúa á Suðurnesjum með erlent ríkisfang. Heimild: Mælaborð Byggðastofnun (22.7.2024)

1.6 Atvinna

Fjöldi þeirra sem eru starfandi og eru með lögheimili á Suðurnesjum hefur vaxið talsvert frá árinu 2011, með undantekningu á Covid-tímabilinu. Fjöldinn var um 11.400 árið 2011 og árið 2023 var hann orðinn 17.200 (Mynd 1.6).

Mynd 1.6 Fjöldi starfandi með lögheimili á Suðurnesjum eftir bakgrunni

Á þessu tímabili hefur hlutfall starfandi sem eru með erlenda bakgrunn einnig vaxið talsvert. Hlutfallið var 17,4% árið 2008 en 35,5% árið 2023.

1.7 Fjöldi íbúða á Suðurnesjum

Samkvæmt húsnæðisáætlunum sveitarfélaga á Suðurnesjum er alls 12.581 íbúð á svæðinu árið 2024. Til að mæta íbúafjölgun gera áætlanir sveitarfélaganna ráð fyrir að þær verði 15.423 árið 2033.

Tafla 1.4 Fjöldi íbúða á Suðurnesjum skv. húsnæðisáætlun sveitarfélaga á Suðurnesjum

Sveitarfélag	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2033
Grindavíkurbær*	1.152	1.152	1.152	1.152	1.152	1.152	1.152	1.152	1.152
Reykjanesbær	9.320	9.600	9.792	9.988	10.188	10.391	10.599	10.811	11.027
Suðurnesjabær	1.431	1.473	1.515	1.558	1.602	1.645	1.686	1.732	1.775
Sveitarfélagið Vogar	678	735	790	841	892	949	1.005	1.070	1.134
Samtals	12.581	12.960	13.249	13.539	13.834	14.137	14.442	14.765	15.088

* Vegna óvissu um stöðuna í Grindavík er ekki miðað við fjölgun íbúða þar.

1.8 Heilbrigðismál og menntamál

Heilbrigðisstofnun Suðurnesja sér um heilbrigðisþjónustu annars vegar á sjúkrahúsi í Reykjanesbæ og hins vegar með heilsugæslustöðvum. Heilsugæslan Höfða Suðurnesjum er einkarekin heilsugæsla staðsett í Reykjanesbæ.

Á Suðurnesjum er háskólasetur, þekkingarsetur og nokkrar menntastofnanir sem bjóða upp á nám á framhaldsskólastigi.

Svæðið hentar vel til þróunar miðstöðva sem samþætta þekkingu og starfsemi á svæðinu og efla þannig menntun, rannsóknir og nýsköpun sem hafa bein tengsl við atvinnulíf, staðhætti og auðlindir á Suðurnesjum, bæði á framhaldsskóla- og háskólastigi (Þróunaráætlun K64).

1.9 Íbúakönnun

Í árlegri [íbúakönnun Byggðastofnunar](#) er kannaður hugur íbúa til búsetuskilyrða, aðstæðna á vinnumarkaði og afstöðu til nokkurra mikilvægara atriða. Samkvæmt niðurstöðu könnunarinnar telja íbúar m.a. eftirfarandi atriði mjög mikilvæga eru m.a.:

- Almennt öryggi
- Gæði heilsugæslu/ sjúkrastofnana
- Gott mannlíf
- Menningarlíf
- Nálægð við fjölbreytta náttúru
- Þjónusta við aldraða
- Vegakerfið
- Umhverfismál almennt
- Rafmagn
- Atvinnuöryggi
- Gæði grunnskóla
- Skipulagsmál

Þessi atriði sem þátttakendur velja styðja við þær áherslur sem svæðisskipulagsnefnd hefur lagt í vinnu við endurskoðun svæðisskipulags Suðurnesja.

2 Loftslagsmál

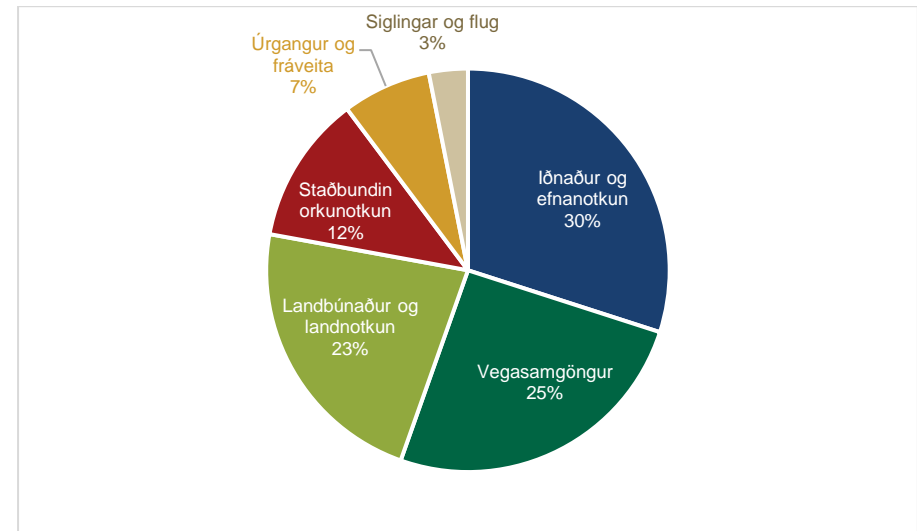
2.1 Staðan

Loftslagsbreytingar hafa nú þegar áhrif á líf fólks og lífríki hér á landi. Ofsaveður verður tíðara og lífríkið allt þarf að kljást við breytt lífsskilyrði. Einnig hafa loftslagsbreytingarnar samfélagslegar breytingar í för með sér, til dæmis í regluverki og breyttri samkeppnisstöðu.

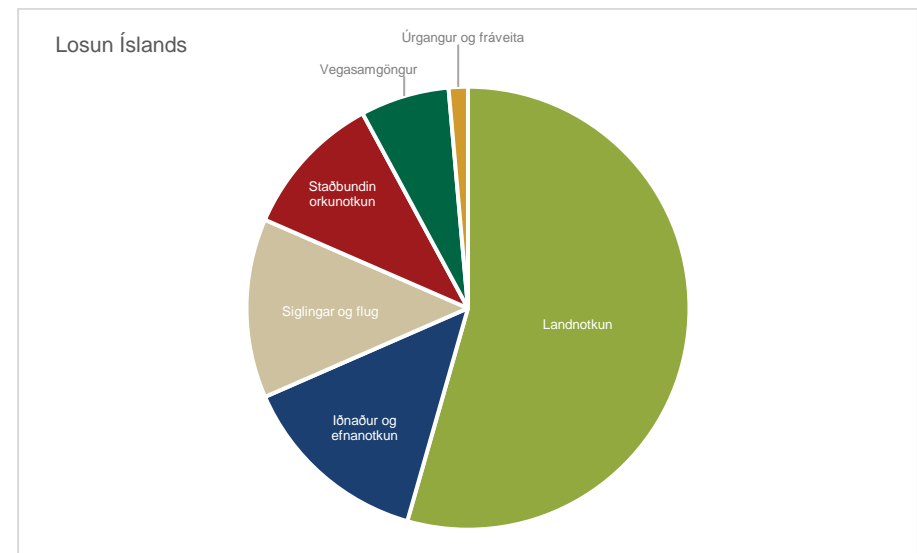
Við loftslagsbreytingum þarf tvíþætt viðbrögð. Annars vegar verður að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda eins hratt og unnt er. Hins vegar þarf aðlögun að breyttu loftslagi, lífsskilyrðum og samfélagsgerð. Fjallað er um aðlögun að breyttu veðurfari í kaflanum um náttúruvá.

Til þess að hægt sé að velja þær aðgerðir sem skila mestum ávinningi á móti kostnaði, þarf að vita hvaða losunarflokkar eru stærstir á Suðurnesjum. Talsverður munur er á kolefnisspori eftir svæðum. Sé litið á landið allt, er landnotkun stór losunarflokkur en á höfuðborgarsvæðinu eru vegasamgöngur stór þáttur. Iðnaður og efnanotkun eru stór þáttur þar sem stóriðju er að finna. Sum sveitarfélög á Suðurnesjum hafa unnið að því að draga úr losun frá eigin rekstri.

Leiða má að því líkum að samgöngur séu stór hluti kolefnisspors Suðurnesja, bæði í lofti, á láði og legi. Byggingar og framkvæmdir sem fylgja örum vexti í fólksfjölda og atvinnulífi setja einnig mark sitt á kolefnissporið. Sennilega er losun frá landnýtingu minni á Suðurnesjum en í öðrum landshlutum, þar sem stór hluti skagans er ónytjað land með lítilli gróðurþekju. Landbúnaður er einnig lítil. Þá má gera ráð fyrir að kælimiðlar í fiskiskipum og matvælavinnslu séu sennilega nokkuð stór þáttur í losun svæðisins, en sveitarfélögin hafa lítill tækni á að hafa áhrif á þá losun.

Mynd 2.1 Kolefnisspor höfuðborgarsvæðisins.

Mynd 2.2 Kolefnisspor Íslands.

2.2 Leiðarljós

 Vinna þarf markvisst gegn loftslagsbreytingum, m.a. með orkuskiptum, betri orkunýtingu, sjálfbærri orkuvinnslu og sjálfbærri matvælaframleiðslu. Vinna þarf gegn hvers konar umhverfismengun og varðveita líffræðilegan fjölbreytileika.³

Sveitarfélögin á Suðurnesjum beita sér fyrir því að draga úr losun frá samfélaginu öllu. Þau velja aðgerðir sem standa næst þeirra kjarnastarfsemi. Þetta eru aðgerðir sem hafa áhrif á losun frá samgöngum á landi og sjó, landnotkun, byggingum og framkvæmdum, úrgangi og fráveitu. Sveitarfélögin fara fram með góðu fordæmi og draga úr losun frá eigin rekstri.

Suðurnesin þurfa að þekkja kolefnisspor svæðisins og velja þær aðgerðir þar sem mestur ávinningur fæst fyrir hverja krónu.

Sveitarfélögin velja samstarfsverkefni þar sem sameiginlegt átak skilar meiri árangri en sveitarfélögin hefðu náð hvert fyrir sig. Verkefni sem tengjast samgöngum og landnotkun eru góð dæmi. Með sameiginlegri stefnu í innkaupum geta sveitarfélögin unnið með atvinnulífinu að minni losun og grænna samfélagi.

Aðgerðir til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda fjalla um ólíka losunarflokka og eru hér flokkuð með því viðfangsefni sem við á. Þannig eru aðgerðir sem geta dregið úr losun frá samgöngum í samgöngukafla þessa skipulags, frekar en hér í loftslagskaflanum.

2.3 Markmið

- M2.1** Efla samstarf og samtal um loftslagsbreytingar. Velja samvinnuverkefni þar sem samstarf skilar meiri árangri en sveitarfélögin hefðu náð hvert fyrir sig.
- M2.2** Þekkja kolefnisspor Suðurnesja og velja þær aðgerðir sem skila mestum loftslagsávinningi á mótí kostnaði.
- M2.3** Draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá þeim losunarflokkum sem sveitarfélögin hafa mest áhrif á: samgöngum, mannvirkjagerð og iðnaði á Suðurnesjum.
- M2.4** Minnka losun frá landnotkun og auka bindingu

³ Íslenskt samfélag 2035-2040

2.4 Eftirfylgni loftslagsmála

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð / Framkvæmd	
M2.1	Efla samstarf og samtal um loftslagsbreytingar. Velja samvinnuverkefni þar sem samstarf skilar meiri árangri en sveitarfélögin hefðu náð hvert fyrir sig.	<ul style="list-style-type: none"> Stofna umhverfis- og loftslagsráð Suðurnesja, með aðkomu sveitarfélaga og atvinnulífs. Umhverfis- og loftslagsráð ræði bæði aðgerðir til að minnka losun og leiðir til að auka viðnámsþrótt og áfallaþol vegna loftslagsbreytinga. Umhverfis- og loftslagsráð leggi til verkefni sem henti best til samvinnu, út frá mati á loftslagsávinningi og því hvar samstarf skilar meiru en sveitarfélögin geta áorkað hvert fyrir sig. Meta möguleika á samstarfi um innkaup, t.d. samræmdar kröfur í byggingum og framkvæmdum. 	<p>SSS hefur umsjón með því að stofna Umhverfis- og loftslagsráð Suðurnesja. Stefna skal að stofnun ráðsins eigi síðar en árið 2025.</p> <p>Umhverfis- og loftslagsráð skilgreinir verkefni fyrir Suðurnesin.</p>
M2.2	Þekkja kolefnisspor Suðurnesja og velja þær aðgerðir sem skila mestum loftslagsávinningi á móti kostnaði.	<ul style="list-style-type: none"> Greina kolefnisspor Suðurnesja. Fylgjast með þróun valinna þátta minnst annað hvert ár. Meta ávinning af aðgerðum. 	Umhverfis- og loftslagsráð Suðurnesja.
M2.3	Draga úr losun gróðurhúsalofttegunda frá samgöngum	<ul style="list-style-type: none"> Sjá umfjöllun um eftirfarandi markmið og tilheyrandi aðgerðir í samgöngukafla: M6.5 Samstarf um að bæta hópsamgöngur til og frá Keflavíkurlflugvelli. Áfram verður unnið með hugmynd um sporbraut milli flugvallarins og höfuðborgarsvæðisins. M6.6 Samstarf um heildstætt stígakerfi og almenningssamgöngur sem gera vistvænar samgöngur að valkosti fyrir sem flesta íbúa Suðurnesja. Markmiðið sé að tengja íbúðabyggð og atvinnusvæði óháð sveitarfélagamörkum. M6.7 Skipulag þéttbýlis geri sem flestum íbúum Suðurnesja kleift að nálgast þjónustu og atvinnu innan göngu- og hjólaflarlægðar. 	Sjá ábyrgðarskiptingu í samgöngukafla.

M2.4	Minnka losun frá landnotkun og auka bindingu.	<ul style="list-style-type: none"> • Sjá umfjöllun um markmið 5.5 og tilheyrandi aðgerðir í kafla um auðlindir. • Bæta gróðurþekju og auka bindingu kolefnis í jarðvegi, með virðingu fyrir vistkerfum og landslagsupplifun 	Sjá umfjöllun um ábyrgðarskiptingu í kafla um auðlindir.
------	---	---	--

3 Náttúruvá (í vinnslu)

3.1 Staðan

Samkvæmt stöðumati um náttúruvá (2023) skulu sveitarfélög framkvæma hættumat og skipuleggja viðbrögð við utanaðkomandi hættu. Í lögum um almannavarnir (nr. 82/2008) segir að sveitarfélög fari með umsjón almanna í héraði í samvinnu við ríkisvaldið.

Í skipulagslögum (nr. 123/2010) er eitt af markmiðunum að heilbrigði og öryggi landsmanna sé haft að leiðarljósi við þróun byggðar og landnotkun og þar er jafnframt kveðið á um að í skipulagsáætlunum skuli setja fram stefnumið, m.a. varðandi náttúruvá. Í skipulagsreglugerð (nr. 90/2013) kemur fram að í aðalskipulagi skuli gerð grein fyrir takmörkunum á landnotkun, m.a. vegna náttúruvár, og þar er jafnframt nánar tilgreint um takmarkanir á landnotkun vegna náttúruvár.

Ísland býr við margvíslega náttúruvá sem hefur í gegnum tíðina valdið miklu mann- og eignatjóni. Ofanflóð ásamt ofsaveðri er sú náttúruvá sem hefur valdið mestu tjóni og mannskaða á Íslandi. Jarðskjálftar eru sú vá sem valdið hefur hvað mestu eignatjóni. Eldgos nálægt þéttbýli og mikilvægum innviðum valda einnig miklu eignatjóni. Tíðust eru þó eignatjón vegna vatnsflóða.⁴

Langtímahættumat hefur verið unnið vegna hættu á hraunrennsli, gasmengun og gjóskufalli á Reykjanesskaga vestan Kleifarvatns.⁵ Helstu niðurstöður matsins eru:

- Hraunrennsli var hermt frá eldstöðvakerfunum Reykjanesi, Svartsengi, Fagradalsfjalli og Krýsuvík. Líklegast er að eldsuppkoma verði á sunnanverðum skaganum og mannvirki á því svæði geta orðið fyrir skemmdum vegna hraunrennslis. Að auki geta hraun runnið til norðurs verði eldsuppkoma nærri miðjum skaganum.

- Gasmengun var hermd frá eldstöðvakerfunum Reykjanesi, Svartsengi og Krýsuvík. Litlar líkur eru á alvarlegri gasmengun á Reykjanesskaga.
- Gjóskufall var hermt frá einum gosupptökum sem staðsett voru suðvestur af Reykjanestá. Líklegast er að gjóskufall valdi einungis skammvinnnum áhrifum á Reykjanesskaga en það dregur úr skyggni og getur stöðvað flugvallarstarfsemi í ákveðinn tíma. Mest áhrif eru af gjóskufalli í upphafi goss þegar gjóska fellur til jarðar en eftir að gjóskufalli lýkur getur gjóskufok haft slæm áhrif á skyggni og loftgæði í langan tíma.

⁴ [Náttúruvá](#). Stöðumat og áskoranir varðandi mat og endurmótun á tilhögun hættumats og vöktunar vegna náttúruvár. Stjórnarráð Íslands (2023)

⁵ Langtímahættumat fyrir Reykjanesskaga vestan Kleifarvatns. Veðurstofa Íslands (2023)

Veðurstofan vinnur að uppfærðu hættumati fyrir Suðurnesin og er ráðgert að það liggi fyrir í upphafi árs 2025. Niðurstöður matsins kunna að leiða til breytinga á skipulagsáætlunum sveitarfélaga á Suðurnesjum, þar með talið Svæðisskipulagi Suðurnesja 2040.

Sjávarstaða fer hækkandi á heimsvísu en hop jökla hefur einnig staðbundin áhrif. Þó land rísi suðaustanlands, síga aðrir landshlutar vegna spennubreytinga. Suðurnesin eru sá landshluti þar sem land lækkar hvað hraðast, með aukinni hættu á sjávarflóðum. Gögn benda til að sjávarstaða í Grindavík hækki um hér um bil 9 mm á ári. Óveðursflóða hefur lengi gætt á Suðurnesjum og mikilvægt að huga að slíkum atvikum við skipulag á byggð og innviðum. Í fávíðri getur áhlaðandi valdið því að öldur ná lengra inn á land en ella. Veðurstofan hefur reiknað út stærð hundrað ára sjávarflóðs en á síðustu árum hafa flóð ítrekað náð lengra á land en hættumat sýnir. Á Suðurnesjum gætir þessa sérstaklega í Vogum, Keflavík og Njarðvík.⁶

Loftslagsbreytingar munu leiða til breytinga í úrkomumynstri, hvort tveggja meiri og ákafari úrkomu og eins lengri þurrkatímabila. Þannig getur fyrst rígt svo lítið að langvarandi hætta sé á gróðureldum og skömmu seinna svo mikið að ofanvatnskerfi anni ekki vatnsmagninu. Ástæða er til að fylgjast vel með grunnvatnsstöðu á Suðurnesjum.

Almannavarnir hafa skv. lögum (nr. 82/2008) það markmið að samhæfa almannavarnarviðbrögð til að takast á við afleiðingar neyðarástands sem kann að ógna lífi og heilsu almennings, umhverfi og/eða eignum. Hafin er heildarendurskoðun á lögum um almannavarnir sem áætlað er að ljúki 2025.

3.2 Leiðarljós

Stuðlað verði að öruggri búsetu á Suðurnesjum og að allir helstu grunninnviðir geti þjónað hlutverki sínu.

3.3 Markmið

- M3.1** Unnið verði áhættumat á undirbúningsstigi framkvæmda, mannvirkjagerðar og skipulags á svæðum þar sem möguleg náttúruvá er til staðar. Áhersla er lögð á eldvirkni og hækkun sjávarborðs.
- M3.2** Staðsetja framtíðarbyggð og grunninnviði á svæðum sem unnt er að verja með aðgerðum og styðja við áfallþol þeirra.
- M3.3** Skilgreina svæði þar sem unnt er að nálgast jarðefni til byggingar varnargarða.
- M3.4** Efla þekkingu um náttúruvá í samfélaginu. Upplýsa um stöðu (þróunar)svæða m.t.t. náttúruvár.

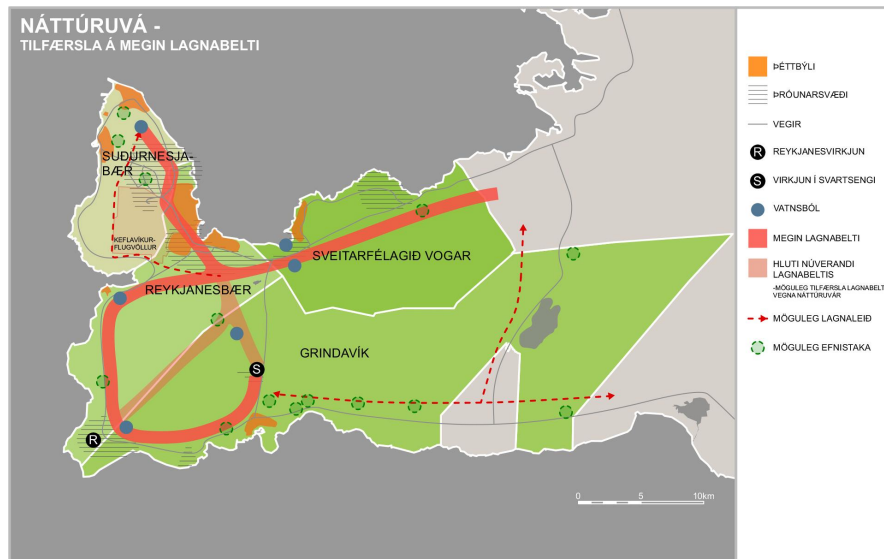

⁶ Halldór Björnsson o.fl. *Mat á endurkomutíma óveðursflóða reiknað með Delft3D-FM*. Veðurstofa Íslands (2022)

3.4 Innviðauppbygging með tilliti til náttúruvár

Til að stuðla að öryggi innviða er lagt til að skilgreina nýtt lagnabelti á Reykjanesinu og mögulegar framtíðartengingar. Nýtt lagnabelti er í samræmi við langtímahættumat Veðurstofunnar, ráðleggingar um að nýir innviðir á Reykjanesi verði vestar en nú er og mikilvægi þess að tengja saman orkuverin í Svartsengi og á Reykjanesi.

Jafnframt er lagt til að sveitarfélög afmarki efnisnámur og geymslusvæði jarðefna, sem henta fyrir gerð varnargarða. Þannig verði unnt að velja úr nokkrum möguleikum ef þörf krefur á að byggja varnargarða með stuttum fyrirvara.

Mynd 3.1 Tillögur að færslu meginlagnabelta á Suðurnesjum vegna náttúruvár og afmörkun efnistökusvæða

3.5 Eftirfylgni í tengslum við náttúruvá

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð / Framkvæmd
M3.1 Vinna áhættumat fyrir framkvæmdir, mannvirkjagerð og skipulag á mögulegum náttúruvársvæðum	<ul style="list-style-type: none"> Skilgreina þær upplýsingar sem þurfa að koma fram í áhættumati í samvinnu við Veðurstofuna og aðrar fagstofnanir sem hafa þekkingu sem nýtist. Tryggja aðgengi að nýjustu upplýsingum um svæði og hættumati, til að auka gæði greininga og skilvirkni matsvinnu. Leita umsagnar Veðurstofu Íslands og eftir þörfum annarra fagstofnana á áhættumati við undirbúning verkefna. 	<p>Svæðisskipulagsnefnd í samvinnu við Veðurstofu Íslands skilgreinir efnistöku áhættumats sem framkvæmdaraðilar skuli leggja fram á mögulegum náttúruvársvæðum.</p> <p>Sveitarfélög, sem leyfisveitandi, skulu tryggja að áhættumat liggja fyrir áður en leyfi er gefið út fyrir framkvæmd eða áætlun um framkvæmdir er samþykkt.</p>
M3.2 Staðsetja og útfæra framtíðarbyggingu og grunninnviði þannig unnt sé að verja þá.	<ul style="list-style-type: none"> Tilgreina þjóðhagslega mikilvæga innviði á Suðurnesjum. Við stefnumörkun og skipulag verði tekið mið af hættumati og mögulegum mótvægisáðgerðum. Undirbúa aðgerðir til að verja grunninnviði á Suðurnesjum, s.s. með því að hafa efni til byggingar varnargarða, breyta legu innviða og staðsetja nýja innviði m.t.t. náttúruvá. Vinna áætlun um nauðsynlega innviði á Suðurnesjum og tillögu að forgangsriðun þeirra. 	<p>Svæðisskipulagsnefnd skilgreini þjóðhagslega mikilvæga innviði á Suðurnesjum í samræmi við upplýsingar frá innviðaráðuneyti og Skipulagsstofnun.</p> <p>Sveitarfélög, skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar og Landhelgisgæslan móti stefnu í aðalskipulagsáætlunum um legu innviða og um uppbyggingu sem taki mið af náttúruvá og fyrirbyggjandi hættumati og áhættumati.</p>
M3.3 Kortleggja og skipuleggja efnistöku- og geymslusvæði til að nýta í gerð varnargarða.	<ul style="list-style-type: none"> Afmarka í aðalskipulagi sveitarfélaga og Keflavíkurflugvallar svæði þar sem unnt er að taka efn og geyma efni í gerð varnargarða. 	<p>Sveitarfélög, skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar og Landhelgisgæslan móti stefnu í aðalskipulagsáætlunum um efnistökusvæði fyrir gerð varnargarða. Hugað verði að staðháttum, fjarlægð frá náttúruvársvæðum og verndargildi svæða.</p>
M3.4 Efla þekkingu um náttúruvá í samfélaginu.	<ul style="list-style-type: none"> Öll upplýsingagjöf og viðbrögð vegna mögulegrar eða yfirstandandi náttúruvá taki mið af fjölmenningsamfélagi Suðurnesja, með áherslu á mismunandi tungumál og bakgrunn. Áhrif veðurs og tengdra umhverfispáttá á samgöngur og mannvirki verði skráð á samræmdan og markvissan hátt, sem liður í mati á tjónnæmi, með það að markmiði að auka áfallþol samfélagsins. 	<p>Svæðisskipulagsnefnd í samvinnu við Almannavarnir hugi reglulega að fræðslu og upplýsingagjöf. Taka þarf mið fjölmenningsamfélagi við miðlun upplýsinga.</p>

4 Atvinna

4.1 Staðan

Suðurnesin eru eitt atvinnusvæði. Suðurnesin eru að miklu leyti þjónustusamfélag, á meðan framleiðsla er hlutfallslega mun stærri þáttur í öðrum landshlutum. Atvinnulíf á svæðinu byggir einkum á ferðaþjónustu og flugtengdri starfsemi, sjávarútvegi, byggingariðnaði og ýmiss konar þjónustu en hlutur hverrar atvinnugreinar er mismunandi eftir sveitarfélögum.

Atvinnustarfsemi er að hluta einhæf. Stór hluti atvinnu tengist Keflavíkurflugvelli, beint og óbeint. Einhæfni hefur leitt til þess að sveiflur í ferðaþjónustu hafa meiri og alvarlegri áhrif á efnahag svæðisins en víða annars staðar á landinu. Það er áriðandi verkefni að stuðla að fjölbreyttara atvinnulífi, uppbyggingu nauðsynlegra innviða í samkeppni við höfuðborgarsvæðið og að breytingarnar séu varanlegar.

Suðurnesin eru rík af auðlindum. Þaðan er stutt á fengsæl fiskimið, mikill jarðhiti, aðgengi að hreinu vatni og einstök náttúra. Um er að ræða auðlindir sem ekki er hægt að ganga að vísun, með tilheyrandi takmörkunum fyrir atvinnulíf.

Suðurnesin eru tengipunktur í samgöngum Íslands við umheiminn á Keflavíkurflugvelli. Vægi ferðaþjónustu hefur aukist talsvert á Suðurnesjum, sem fylgir auknum umsvifum Keflavíkurflugvallar. Aukin umsvif hafa leitt til fjölgunar starfa við flugvöllinn og starfa í ýmis konar þjónustu og byggingariðnaði. Talsverðar áskoranir fylgja miklum og hröðum vexti, s.s. varðandi vinnuafli, þjónustu, búsetu og nauðsynlega innviði. Samkvæmt upplýsingum frá Isavia kemur 40% starfsfólks á Keflavíkurflugvelli frá öðrum svæðum en Suðurnesjum.

Ný atvinnustarfsemi hefur haslað sér völl á Suðurnesjum, s.s. líftækni, matvælaframleiðsla og gagnaver. Vöxtur hefur verið innan auðlindagarðs á Reykjanesi og Svartsengi. Þessi svæði eru með fyrstu hringrásarhagkerfum á Íslandi og eru að skila raunverulegum ávinningi. Auknar áherslur eru lagðar á grænar lausnir. Mikill áhugi er á matvælaframleiðslu, s.s. landeldi. Ýmsar

áskoranir felast í stórfelldri uppbyggingu, s.s. að tryggja nauðsynlega innviði, nýta tækifæri sem felast mögulega í samlegð og áhrif á náttúruauðlindir.

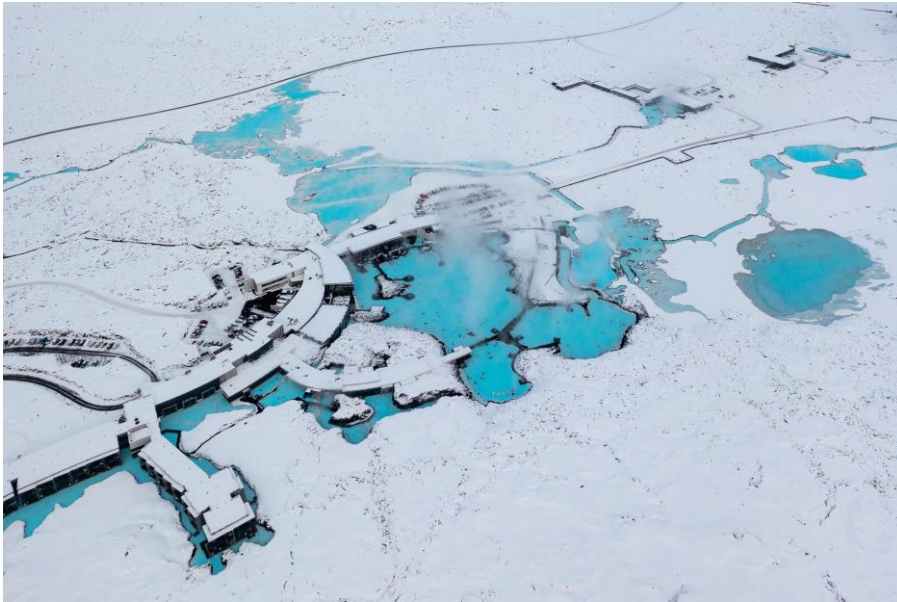

Þróun undanfarin ár hefur aukið á fjölbreytni starfa á svæðinu í samræmi við áherslur sveitarfélaganna í Svæðisskipulagi Suðurnesja 2008-2024. Nýjar þróunaráætlanir hafa verið mótaðar fyrir Keflavíkurflugvöll og Kadeco, sem fela í sér mjög umfangsmikla og fjölbreytta uppbyggingu á Suðurnesjum. Þróunaráætlanir eru þáttur í að kynna Suðurnesin á alþjóðlegum vettvangi.

Fjölgun starfa og aukin umsvif hafa veruleg áhrif á innviðauppbyggingu á Suðurnesjum. Fjölgun starfa hefur að stórum hluta verið mætt með starfsfólki af erlendum uppruna og íbúum frá höfuðborgarsvæðinu. Þessi þróun hefur mótað Suðurnesin sem fjölmeningarsamfélag.

Orkuskortur hefur orðið vandamál á Suðurnesjum, sem takmarkar ákveðna atvinnumöguleika og atvinnuþróun á svæðinu. Miklar áskoranir í atvinnumálum tengjast orkumálum á Suðurnesjum. Þær tengjast orkuflutningi, skorti á orku, orkuskiptum og hugmyndum að nýjum orkugjöfum

s.s. vindorku, virkjun sjávarfalla og framleiðslu rafeldsneytis / ammoníaks / metanóls.

Samkvæmt greiningu Bygðastofnunar (2022) voru 1.612 stöðugildi ríkisins á Suðurnesjum. Hlutfall stöðugilda ríkisins af íbúafjölda á aldursbili 15-64 ára er lægst á Suðurnesjum, eða 7,4%. Flest stöðugildi tengjast utanríkisráðuneytinu (49%), næst flest falla undir málaflokka heilbrigðisráðuneytis (23%) og næst koma stöðugildi hjá dómsmálaráðuneyti (17%). Stöðugildin eru langflest hjá Reykjanesbæ.

Jarðhræringar og náttúruvá er áskorun fyrir framtíðaratvinnuuppbyggingu. Áskorun felst í að kynna Suðurnesin sem öruggan kost fyrir framtíðarstarfsemi, þar sem innviðir og viðbragðsáætlanir eru til staðar til að mæta mögulegri vá og að hættumat vegna náttúruvá sé uppfært reglulega.

4.2 Leiðarljós

Ein af meginforsendum þess að Suðurnes verði áhugaverður búsetukostur eru fjölbreytt atvinnutækifæri og vel launuð störf.

Suðurnesin séu eitt atvinnusvæði. Öflugt atvinnulíf og gott framboð starfa er forsenda blómlegrar byggðar og aukinna lífsgæða íbúa.

Á Suðurnesjum sé fjölbreytt atvinnulíf sem þolir sveiflur í einstökum atvinnugreinum. Suðurnesjamenn styðji við nýsköpun og tækniþróun sem byggja á styrkleikum og þekkingu svæðisins á sjávarfangi, flutningum, orkuvinnslu, matvælaframleiðslu og líftækni. Nýsköpun og tækniþróun miði að því að auka verðmætasköpun og fjölga vel launuðum sérfræðistörfum sem byggja á styrkleikum svæðisins. Almennt viðhorf sveitarfélaga er að mengandi stóriðja sé ekki framtíðarlausn.

Sveitarfélögin vinni sameiginlega að eflingu atvinnulífs Suðurnesja með skilvirkri stjórnslu í skipulagsmálum og leyfisveitingum.

Suðurnesin séu samkeppnishæf og byggja á sterkum innviðum, góðu aðgengi að einstökum auðlindum, alþjóðlegum flugvelli og nálægð við höfuðborgarsvæðið.

Vöxtur atvinnulífs á Suðurnesjum þarf að byggja á grænum lausnum og sjálfbærni, sem er grundvöllur að markaðssetningu og uppbyggingu á þróunarsvæðum á Suðurnesjum. Áhersla skal lögð á nýtingu endurnýjanlegrar orku, grænt hugvit og tækni, grænan byggingariðnað, ferðaþjónustu og hringrásarhagkerfið, sem dregur úr neikvæðum áhrifum á umhverfið og styður við markmið loftslagsstefunnar með betri nýtingu og minni sóun.

Suðurnesjabúar hafi aðgang að námstilboði og þjálfun sem veitir menntun og færni sem opnar þeim dyr að áhugaverðum störfum og uppfyllir þarfr atvinnulífsins á Suðurnesjum.

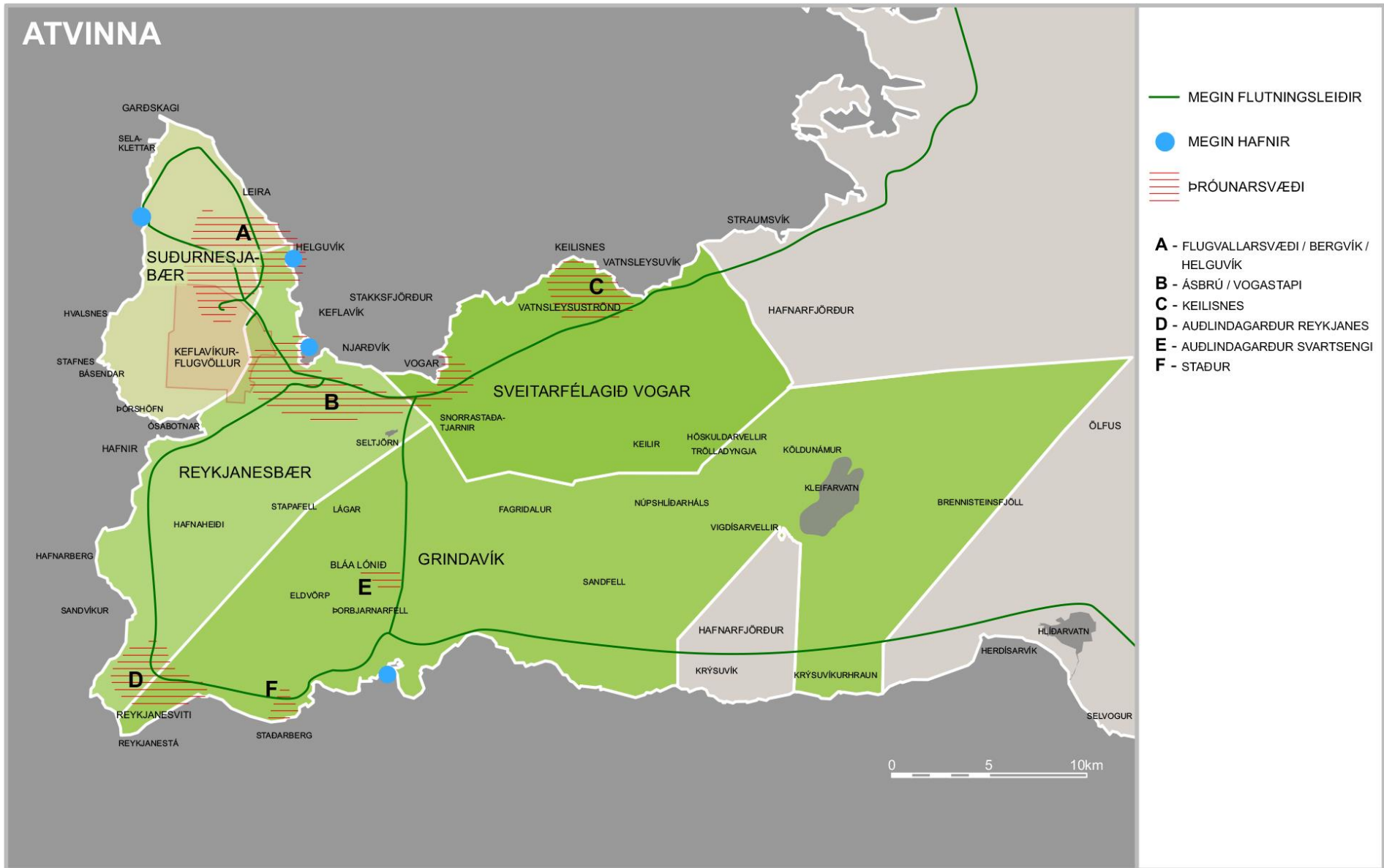
4.3 Markmið

- M4.1** Auka sérhæfingu og verðmætasköpun og fjölga fjölbreyttum og vel launuðum störfum á Suðurnesjum með nýsköpun og tækniþróun sem byggir á styrkleikum og þekkingu Suðurnesja.
- M4.2** Markaðssetja Suðurnes sem grænt atvinnusvæði og styðja við klasa og frumkvöðla sem vinna eftir hugmyndafræði hringrásarhagkerfisins eða hafa jákvæð umhverfisáhrif á annan hátt, t.d. bættu nýtingu hráefnis og orku og nýtingu hringrásarafurða, minnkaða losun gróðurhúsalofttegunda og jákvæð áhrif á vistkerfi.
- M4.3** Samstarf og samvinna verði í markaðssetningu Suðurnesja í atvinnumálum, með það að markmiði að laða að fjölbreytta starfsemi.
- M4.4** Á Suðurnesjum verði umgjörð og innviðir sem styðja við stefnu í atvinnumálum.
- M4.5** Áhersla á öflugna atvinnuuppbyggingu og öruggt framboði vinnuafis sem þarf tryggja búsetu, gott aðgengi að innviðum, þjónustu sveitarfélaga og ríkis, í samfélagi sem hefur næga seiglu til að takast á við sveiflur samfélags í örum vexti.
- M4.6** Skoða fjölbreyttari starfsemi á þróunarsvæðum en nú er gert ráð fyrir.
- M4.7** Aukið aðgengi að námstilboði og þjálfun sem veitir menntun og færni sem nauðsynleg er atvinnulífni á Suðurnesjum.

4.4 Þróunarsvæði á Suðurnesjum

Atvinnugreinar sem snúa að sameiginlegum hagsmunum Suðurnesja eru flugvallarstarfsemi, flugtengd starfsemi, iðnaður, orkuvinnsla, sjávarútvegur, ferðaþjónusta, rannsóknir, menntun, verslun og þjónusta. Með hliðsjón af þessum atvinnugreinum hafa verið mótuð þróunarsvæði, sem nýta styrkleika svæðisins til uppbyggingar á Suðurnesjum. Staðsetning þeirra miðast við að nýta sem best þá sérstöðu sem Suðurnes hafa fram að færa og er ætlað að auka á fjölbreytileika atvinnu, en jafnframt að byggja á þeim stöðum sem fyrir eru.

Þróunarsvæði á Suðurnesjum	Starfsemi	Nauðsynlegir innviðir
A Flugvallarsvæðið / Bergvík / Helguvík	Flugvöllur, flugtengd starfsemi, stórskipahöfn, flutningastarfsemi, þróun og nýsköpun, lítt mengandi iðnaður.	Flutningskerfi raforku, samgöngur, fráveita, mannauður.
B Ásbrú/Vogastapi	Flugtengd starfsemi, gagnaver, matvælaframleiðsla, líftækni, heilbrigðisþjónusta, menntastarfsemi, þróun og nýsköpun.	Flutningskerfi raforku, samgöngur, fráveita, mannauður.
C Keilisnes	Matvælaframleiðsla.	Flutningskerfi raforku, vatn og sjór, mannauður.
D Auðlindagarður Reykjanes	Nýting jarðhita, orkuvinnsla og orkurannsóknir, matvælaframleiðsla, ferðaþjónusta.	Flutningskerfi raforku, samgöngur, vatn og sjór, mannauður, fráveita.
E Auðlindagarður Svartsengi	Nýting jarðhita, orkuvinnsla og orkurannsóknir, ferðaþjónusta, nýsköpun og þróun.	Flutningskerfi raforku, samgöngur, vatn og sjór, mannauður, fráveita.
F Staður	Matvælaframleiðsla	Flutningskerfi raforku, vatn og sjór, samgöngur, mannauður.

4.5 Eftirfylgni atvinnu

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð / Framkvæmd
M4.1 Auka sérhæfingu og verðmætasköpun og fjölga fjölbreyttum og vel launuðum störfum á Suðurnesjum með nýsköpun og tækniþróun sem byggir á styrkleikum og þekkingu Suðurnesja.	<ul style="list-style-type: none"> Styðja við sérhæfingu og nýsköpun sem byggir á styrkleikum og þekkingu Suðurnesja: Sjávarfangi, matvælaframleiðslu og líftækni, jarðhita og orkuvinnslu og flutningum. Afmörkun þróunarsvæða, sem hafa ákveðna sérstöðu og tryggja rétta innviði. Skilgreina sérstöðu og tækifæri til að móta skýrari áherslur fyrir svæðin. Áhersla á nýja atvinnustarfsemi s.s. í matvælaframleiðslu, gagnaver, flutningaþjónustu, hringrásarhagkerfi, ferðaþjónustu o.fl. Styðja við núverandi atvinnugreinar s.s. sjávarútveg, byggingariðnað, ferðaþjónustu, orkuframleiðslu, flutningsþjónustu, vörugeymslur, menntun, heilbrigðisþjónustu, o.fl. 	<p>SSS í samvinnu við Kadeco vinna að markaðssetningu þróunarsvæðanna á Suðurnesjum. Sérstaklega verði hugað að því hvernig byggja megi þekkingar- og nýsköpunarsamfélag sem byggir á styrkleikum og þekkingu Suðurnesjamanna.</p> <p>Sveitarfélögin og skipulag nefnd Keflavíkurflugvallar móta frekari stefnu í aðalskipulagsáætlunum um þróunarsvæðin. Samráð um áherslur fer fram hjá svæðisskipulagsnefnd.</p> <p>Svæðisskipulagsnefnd fer reglulega yfir stöðu atvinnugreina á Suðurnesjum og leggur til tillögur um aðgerðir.</p>
M4.2 Atvinnuþróun hafi sjálfbæra þróun að leiðarljósi	<ul style="list-style-type: none"> Beina viðeigandi atvinnustarfsemi inn á skilgreind atvinnusvæði og þróunarsvæði. Laða að og styðja við atvinnustarfsemi sem hefur jákvæð áhrif á loftslagsmál og umhverfi Við ákvörðun verði tekið tillit til umhverfisáhrifa nýrrar starfsemi og upplýsinga um grunnástand. Jafnframt verði lagðir fram útreikningar á kolefnisspori umfangsmikillar nýrrar starfsemi. Stuðla að sjálfbærri nýtingu auðlinda og betri nýtingu hráefna. Starfsemi skili ávinningi fyrir Suðurnes . 	<p>Sveitarfélögin og skipulag nefnd Keflavíkurflugvallar móta frekari stefnu í aðalskipulagsáætlunum um þróunarsvæðin. Samráð um áherslur fer fram hjá svæðisskipulagsnefnd.</p> <p>Sveitarfélögin og skipulag nefnd Keflavíkurflugvallar í samvinnu við Umhverfis- og loftslagsráð móti leiðbeiningar um hvað skuli komi fram í útreikningum á kolefnisspori nýrrar og umfangsmikillar starfsemi.</p> <p>Svæðisskipulagsnefnd leggur á hverju ári mat á stöðu auðlindanýtingar á Suðurnesjum og ávinnings af þeirri nýtingu.</p>
M4.3 Aukið samstarf við markaðssetningu Suðurnesja	<ul style="list-style-type: none"> Að skýrt sé tilgreint með hvaða hætti aðilar ætli að eiga samstarf um sameiginlega stefnumótun um þróun, uppbyggingu og nýtingu þeirra svæða sem um ræðir. 	<p>SSS og Kadeco vinni að markaðssetningu þróunarsvæðanna á Suðurnesjum.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Að tilgreint sé um hlutverkaskiptingu og samstarf á milli aðila er lítur að ábyrgð við að fylgja eftir stefnumótun um markaðssetningu, uppbyggingu og þróun. • Að samstarf aðila taki mið af skilgreindum hlutverkum en myndi samfella varðandi þróun, skipulag og markaðssetningu. • Að tekið sé tillit til hagsmuna hvers aðila fyrir sig innan heildarinnar. 	
M4.4	Tryggja að innviðir mæti þörfum atvinnulífs	<ul style="list-style-type: none"> • Greining á stöðu innviða fyrir atvinnulíf á Suðurnesjum. • Sjá einnig markmið 6.8 og tengdar aðgerðir um samgönguinnviði sem þjóna atvinnusvæðum og höfnum. 	Svæðisskipulagsnefnd leggi fram tillögur um áherslur og forgangröðun verkefna í þessum málaflokki.
M.4.5	Öflug atvinnuuppbygging og öruggt framboð vinnuafis.	<ul style="list-style-type: none"> • Vöxtur atvinnulífs á Suðurnesjum byggir á grænum lausnum og sjálfbærni, sem er grundvöllur að markaðssetningu og uppbyggingu á þróunarsvæðunum. • Þjórða upp á ákjósanlega og eftirsóknarverða búsetu og nærþjónustu. 	<p>Í lok hvers árs tekur svæðisskipulagsnefnd saman yfirlit um atvinnuþróun og -uppbyggingu á Suðurnesjum. Þar komi fram mat á því hvort framvindan sé í samræmi við leiðarljós og markmið svæðisskipulagsins.</p> <p>Í aðalskipulagsáætlunum sveitarfélaga og Keflavíkurflugvallar verði fylgt eftir áherslum svæðisskipulagsins um öfluga atvinnuuppbyggingu, sem byggir á grænum lausnum og leiðarljósi sjálfbærni.</p>
M4.6	Aukið aðgengi að menntun og tækifærum til að öðlast nýja færni sem uppfyllir þarfir atvinnulífsins.	<ul style="list-style-type: none"> • Sjá einnig markmið 8.3 í kaflanum um samfélag og aðgerðir því tengdar. 	

5 Auðlindir

5.1 Staðan

Suðurnes eru rík af jarðhita, landi og náttúrugæðum. Mikilvægi vatnsverndar hefur aukist og að aðgengi að hreinu vatni sé tryggt. Tryggja örugg, næg og hrein vatnsból fyrir Suðurnes. Áhætta fólgin í einu aðalvatnsbóli og því áskorun að tryggja annað vatnsból, með framtíðarvernd í huga.

Auðlindir Suðurnesja eru mikilvægar fyrir framtíð Suðurnesja, sem undirstaða atvinnuuppbyggingar (orkuvinnsla, sjávarútvegur, efnisnám og ferðaþjónusta), sjálfbærrar þróunar (náttúruvernd, kaldur hreinn sjór og vatnsvernd) og gæði búsetu (aðgengi að útivistarsvæðum, náttúru og neysluvatni). Sjávarútvegur hefur ávallt verið mikilvæg undirstaða byggðarþróunar á Suðurnesjum. Stutt er í gjöful fiskimið og flutningsleiðir á markað stuttar.

Á Suðurnesjum eru alls sextán náttúruverndarsvæði. Einkum er um að ræða svæði sem hafa að geyma sérstæðar jarðmyndanir en einnig strandlengju, sem er lítt snortin og býður upp á mikla fjölbreytni í landslagi og náttúrufari. Þar af er eitt náttúruvætti, Eldborgir undir Geitahlíð, tveir fólkvangar, Reykjanesfólkvangur og Bláfjallafólkvangur og eitt friðland, Eldey. Umfang allra svæða á Náttúruminjaskrá innan skipulagssvæðisins er um 500 km² eða um 60% af heildarflatarmáli Suðurnesja sem er um 818 km². Þetta hlutfall sýnir að sérstæð náttúra er eitt af megineinkennum Reykjaneskagans og hafa bæði sveitarfélög og ríki markað stefnu um verndun hennar.

Jarðvangur á Reykjanesi hefur flokkað 54 lykilsvæði á Suðurnesjum, sem leggja grunn að stefnu um að vernda og tryggja aðgengi að svæðum með mikla sérstöðu. Þá er líklegt að ummerki jarðhræringa á Suðurnesjum munu verða mikið aðdráttarafli fyrir ferðamenn. Reykjanesið, með tengingu við Mið-Atlantshafshrygginn, er á lista Alþjóðajarðfræðisambandsins yfir 100 jarðminjastaði á jörðinni. Til að komast á listann þurfa jarðminjastaðir m.a. að hafa mikið alþjóðlegt vísindagildi og vera bestu dæmi um ákveðin myndunar- og mótunarferli í heiminum. Á Reykjanesi má sjá gliðnun jarðlaga, misgengi

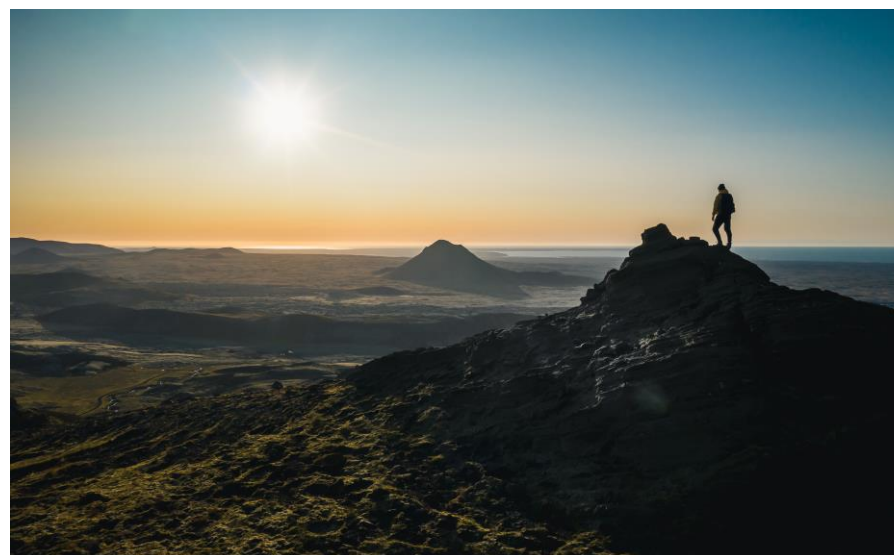
og gossprungur. Auk þess er gossaga, berggerð og jarðhitasvæði Reykjanes mjög áhugaverð.

Gróðurþekja er víða viðkvæm eða rofin á Suðurnesjum. Að vissu leyti er það hluti af ímynd og landslagi Suðurnesja og hluti af því aðdráttarafli sem heillar gesti. Það sem virðist við fyrstu sýn vera auðn og berangur, geymir oft á tíðum harðger vistkerfi sem hafa aðlagast hrjóstrugu landslagi.

Stór hluti Suðurnesja nýtur ákveðinnar verndar s.s. náttúruverndar, vatnsverndar og hverfisverndar. Á undanförunum árum hefur verið lögð aukin áhersla á ýmis umhverfismál á Suðurnesjum, þ.m.t. loftslagsmál.

Mikill áhugi hefur verið á margvíslegri orkuframleiðslu s.s. betri nýting jarðhitavinnslu, framleiðsla rafeldsneytis, metanóls og vetnis, nýting vindorku o.fl. Mismunandi og andstæðar skoðanir eru um nýtingu auðlinda. Um leið er andstaða við mannvirki m.a. vegna sýnileika þeirra.

Ferðaþjónusta á öllum Suðurnesjum hefur vaxið mikið og er þjónusta við ferðamenn að nálgast þölmörk, þar sem innviðir eru takmarkandi.

Áskoranir náttúruverndar tengjast mannvirkjagerð og nýtingu m.a. orkumálum á Suðurnesjum og orkuflutningi. Á undanförunum árum hafa umsvif við nýtingu auðlinda aukist, s.s. jarðhita, efnisnám, vatnsöflun, losun í hafið/strandsjó, aukinni umferð ferðamanna og aukinni umferð heimamanna vegna fjölgunar íbúa. Ákveðin mengunarhætta fylgir atvinnustarfsemi, umferð og náttúruvá.

Ávinningur sveitarfélaga af nýtingu auðlinda er mjög misjafn. Lítil beinn fjárhagslegur ávinningur fyrir fjárhag sveitarfélaga fylgir t.d. vindorku miðað við núverandi löggjöf.

Skoða þarf sérstaklega umráðarétt lands, þar sem skoðanir og áherslur landeigenda og stjórnvalda eru mismunandi. Að finna flöt sem flestir geta sætt sig við getur verið áskorun.

Óvissa er um ástand og þróun auðlinda vegna loftslagsbreytinga og afleiðinga þeirra. Orkuskiptin eru áskorun fyrir svæðið, vegna skorts á innviðum.

5.2 Leiðarljós

Helstu náttúruauðlindir Suðurnesja eru grunnvatn, jarðhiti, einstakar jarðmyndanir, kaldur hreinn sjór og fiskimið. Stuðlað verði að ábyrgri og hagkvæmri nýtingu auðlinda á Suðurnesjum til hagsbóta fyrir íbúa svæðisins og komandi kynslóðir, með áherslu á hringrásarhugsun og sjálfbæra þróun.

Mannvirkjagerð, orkuöflun og byggðapróun taki mið af náttúruvernd, skynsamlegri nýtingu og þeim tækifærum sem felast í náttúrufræðilegri sérstöðu svæðisins á heimsvísu. Endurnýjanleg orkuöflun er ein af undirstöðum samfélagsins og mikið veltur á að vel takist til.

Við uppgræðslu og skógrækt skal huga að landslagsupplifun og þeim vistkerfum sem fyrir eru á svæðinu.

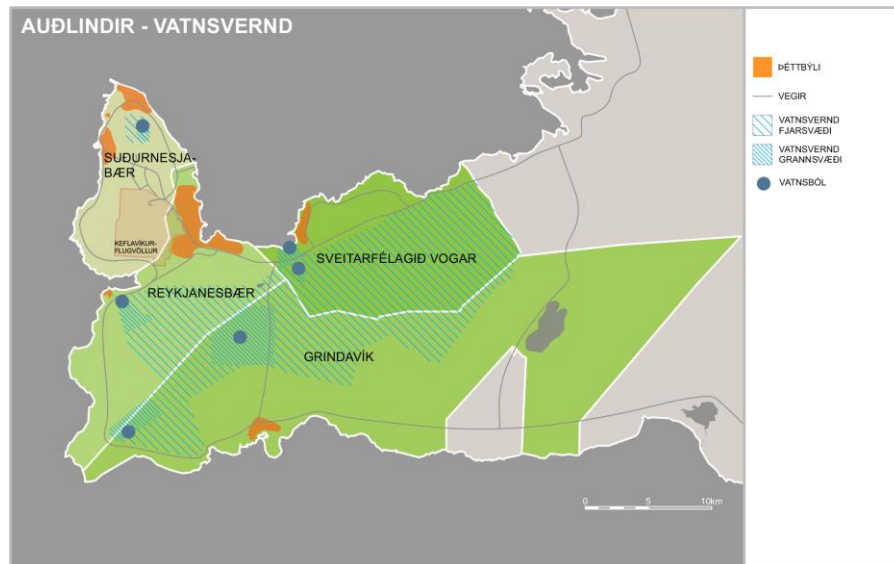
Stefna um útivist og ferðaþjónustu tryggir gott aðgengi að náttúru án þess að ágangur fólks skerði verndargildi viðkvæmra og sérstæðra náttúrusvæða.

Nýting auðlinda þarf að vera sjálfbær og lágmarka þarf losun gróðurhúsalofttegunda vegna auðlindanýtingar.

5.3 Markmið

- M5.1** Tryggja að nýting auðlinda verði sjálfbær og að auðlindastraumar verði nýttir til fullnustu og á sem ábyrgastan hátt.
- M5.2** Nýting auðlinda styðji við skuldbindingar Íslands um aðgerðir vegna loftslagsbreytinga.
- M5.3** Tryggja skal gæði vatnshlota, vatnsverndarsvæða og öruggt aðgengi að hreinu neysluvatni.
- M5.4** Viðhalda og vernda einstaka náttúru, jarðfræði og landslag á Suðurnesjum. Sveitarfélögin afmarka sérstöðu og viðkvæmni náttúruverndarsvæða á Suðurnesjum til að tryggja verndargildi og sérstöðu náttúru svæðisins.
- M5.5** Auka bindingu kolefnis í jarðvegi, með virðingu fyrir vistkerfum og landslagsupplifun

- M5.6** Mannvirkjagerð, orkuöflun og byggðapróun taki mið af náttúruvernd, skynsamlegri nýtingu og þeim tækifærum sem felast í náttúrufræðilegri sérstöðu svæðisins á heimsvísu. Marka stefnu og skilgreina svæði með samþættingu ólíkra þátta, þ.e. nýtingu og verndun, með nýsköpun og framsýni að leiðarljósi.
- M5.7** Nýting auðlinda, af hvaða toga sem hún er, skili ávinningi til sveitarfélaga og samfélags. Ávinningur getur verið fjárhagslegur, tengst atvinnusköpun, stuðlað að lífsgæðum og öryggi íbúa.
- M5.8** Móta stefnu um ferðapjónustu og útivist. Tryggja gott aðgengi að útivistarsvæðum og náttúruupplifunarsvæðum með aðgerðum í tengslum við Jarðvanginn í sátt við náttúruna.

Vatnsvernd

Berggrunnur á Suðurnesjum gerir svæðið mjög sérstakt m.t.t. öflunar neysluvatns. Lek jarðlög gera það afar viðkvæmt fyrir mengun og því kallar skilgreining vatnsverndar á takmörkun landnotkunar á tiltölulega stóru svæði.

Vatnstökusvæði eru að nokkru leyti sameiginleg. Vatnsból Reykjanesbæjar, Grindavíkurbæjar, Suðurnesjabæjar og Keflavíkurflugvallar er í Lágum. Hluti neysluvatns í Suðurnesjabæ kemur úr Árnarétt á Miðnesheiði. Vatnsból Voga er í borholum í Þráinsskjaldarhrauni sunnan byggðarinnar og neysluvatn fyrir Hafnir kemur úr hrauninu austan byggðarinnar. Mörg smærri vatnsból eru á svæðinu.

Vel skilgreind vatnsvernd er óviða mikilvægari en á Suðurnesjum þar sem vatnsból eru viðkvæm fyrir mengun. Tryggja þarf gæði neysluvatns fyrir stækkandi byggðir á svæðinu og fjölþættan atvinnurekstur sem byggir á hreinu vatni, s.s. matvælaíðnaður.

Vatnsverndarkort svæðisskipulagsins (í viðauka) sýnir bindandi afmörkun vatnsverndar á Suðurnesjum.

5.3.1 Reglur á vatnsverndarsvæðum

Samkvæmt reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns m.s.br. gilda eftirfarandi takmarkanir um landnotkun á vatnsverndarsvæðum:

Brunnsvæði: Það skal vera algjörlega friðað fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim, sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar. Heilbrigðisnefnd getur, þar sem þörf krefur, krafist þess að svæðið skuli girt mannheldri girðingu, sem sé minnst 5 metra frá vatnsbóli.

Grannsvæði: Á þessu svæði skal banna notkun á hættulegum efnum og birgðageymslu slíkra efna. Hér er m.a. átt við olíu, bensín og skyld efni, salt, eiturefni til útrýmingar á skordýrum eða gróðri og önnur efni sem mengað geta grunnvatn, auk efna sem sérstaklega eru tilgreind í reglugerð um neysluvatn. Ekki skal leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða þess háttar á svæðinu. Vegalagnir, áburðarnotkun og önnur starfsemi innan svæðisins skal vera undir ströngu eftirliti.

Fjarsvæði: Þar sem vitað er um sprungur eða misgengi á þessu svæði, skal fyllstu varúðar gætt í meðferð efna, sem talin eru upp í umfjöllun um grannsvæði. Stærri geymslur fyrir slík efni eru bannaðar á svæðinu. Heilbrigðisnefnd getur gefið út frekari fyrirmæli varðandi umferð á þessu svæði, svo og um byggingu sumarhúsa og annarra mannvirkja.

Mikilvægt er að samráð sé við Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja varðandi veitingu framkvæmdaleyfa á grann- og fjarsvæðum til að draga úr líkum á mengun grunnvatns.

Samkvæmt niðurstöðu úttektar (Gestur Guðjónsson, 2000) hafa allir þungaflutningar í för með sér áhættu á að vatnsbólín að Lágum mengist vegna óhappa á 2 km kafla á Grindavíkurvegi. Líkurnar á að eldsneytisflutningabíla lendi í óhappi eru afar litlar miðað við aðra flutninga. Aðrar flutningsleiðir með eldsneyti eru lengri og auka þar með heildarslysahættu og útblástur gróðurhúsalofttegunda.

5.3.2 Ástand strandsjávarhlota á Suðurnesjum

Tvö strandsjávarhlot eru við Suðurnes, Hafnir að Gróttu nr. 104-1382-C og Þorlákshöfn að Höfnum nr. 104-1383-C. Flokkun vatnshlota á Íslandi hefur farið fram í samræmi við reglugerð nr. 535/2011 um flokkun vatnshlota, eiginleika þeirra, álagsgreiningu og vöktun. Vatnshlot eru afmarkaðar einingar sem fá tiltekið nafn og raðnúmer. Við skiptingu strandsjávar í vatnshlot var tekið mið af staðsetningu, álagi, seltu, muni á flóði og fjöru, ölduhrifum og meðalhitastiga (Umhverfisstofnun, 2022a). Í fyrstu Vatnaáætlun Íslands fyrir árin 2022-2027 eru sett fram umhverfismarkmið um að öll yfirborðsvatnshlot, þ.á.m. strandsjávarhlot, skuli ávallt vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu- og efnafræðilegu ástandi. Tilgangur þess er að markmið laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála verði náð en það er að vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar.

Fram hefur farið greining á álagi á vatnshlot á Íslandi og flokkun þeirra í þrjá hættuflokka þ.e. ekki í hættu, í óvissu og í hættu á að ná ekki umhverfismarkmiðinu (Umhverfisstofnun, 2013). Í álagsgreiningunni voru notuð fyrirliggjandi upplýsingar um losun og eðli mengunar í viðtaka og hæfni

viðtaka til að taka við mengun. Heilbrigðiseftirlit og fulltrúar sveitarfélaga komu að álagsgreiningunni í gegnum vinnu í Vatnasvæðanefndum stjórnar vatnamála. Flokkunin var uppfærð við gerð Vatnaáætlunar og er þar sett fram aðgerðaráætlun fyrir vatnshlot sem lenda í síðari tveimur flokkunum (í óvissu og í hættu) sem og almennar aðgerðir fyrir öll vatnshlot á Íslandi (Umhverfisstofnun, 2022b).

Hér á eftir eru upplýsingar um strandsjávarhlotin við Suðurnes og í hvaða hættuflokki þau lenda. Í umfjöllun um helstu ógnanir hér á eftir er gert grein fyrir helsta álagi á þau.

Hafnir að Gróttu (nr. 104-1382-C)

Opin strönd, flatarmál 517,7 km². Nokkur munur á sjávarföllum (1-5 m), meðalvatnshiti vetrar 4-7°C og fullsaltur sjó (>30 psu). Ekki metið í hættu og því gert ráð fyrir að umhverfismarkmið náist um a.m.k. gott vistfræðilegt- og efnafræðilegt ástand. Ástandsflokkun vatnshlotsins hefur ekki farið fram (Stjórn vatnamála, 2022a).

Þorlákshöfn að Höfnum (nr. 104-1383-C)

Opin strönd, flatarmál 243,6 km². Nokkur munur á sjávarföllum (1-5 m), meðalvatnshiti vetrar 4-7°C og fullsaltur sjór (>30 psu). Ekki metið í hættu og því gert ráð fyrir að umhverfismarkmið náist um a.m.k. gott vistfræðilegt- og efnafræðilegt ástand. Ástandsflokkun vatnshlotsins hefur ekki farið fram (Stjórn Vatnamála, 2022b).

5.3.3 Helstu ógnanir við strandsjávarhlotin

Margskonar umsvif manna geta valdið álagi á vatnshlot, s.s. staðbundin losun frá iðnaðarstarfsemi og losun skólps frá þéttbýli, og svokölluð dreifð mengun t.d. loftborin frá samgöngum. Í Vatnavefsja er skráð þekkt álag á strandsjávarhlotin við Suðurnes og hvaðan þær upplýsingar koma. Á vatnshlotið Hafnir að Gróttu er skráð staðbundin mengun vegna fráveitu

óhreinsaðs skólps frá þéttbýli í sjó. Þetta á við um tæplega helming skólps frá Reykjanesbæ en það er frá hluta Innri Njarðvík, Keflavík og Höfnum. Annað skólp frá Reykjanesbæ (frá Ásbrú og Ytri Njarðvík og nær allt frá Innri Njarðvík) er hreinsað með eins þreps hreinsun í hreinsistöð við Bolafót. Frá öðru þéttbýli (Sandgerði, Garði, Vogum) er skólp óhreinsað sem og skólp frá Keflavíkurflugvelli (Umhverfisstofnun, 2022); (Umhverfisstofnun, 2013). Í þetta vatnshlot er einnig skráð staðbundin losun mengunar frá iðnaði en það er frá skipasmíðastöð í Njarðvík, sem er nú slippur (Umhverfisstofnun, 2013), og vegna frárennslis í sjó frá fiskeldi í Vogum og Höfnum auk dreifðrar mengunar frá samgöngum og flugi.

Á vatnshlotið Þorlákshöfn að Höfnum er skráð staðbundin mengun vegna fráveitu óhreinsaðs skólps frá Grindavík (Umhverfisstofnun, 2022). Í þetta vatnshlot er einnig skráð staðbundið álag frá iðnaði vegna útrásar í sjó frá jarðvarmavirkjun á Reykjanesi (hitamengun) og vegna frárennslis í sjó frá fiskeldi í Grindavík, við Kalmannstjörn, Höfnum og á Reykjanesi (við jarðvarmavirkjun).

5.3.4 Aðgerðir til að tryggja gott ástand strandsjávarhlota

Strandsjávarhlotin eru ekki metin í hættu á að ná ekki umhverfismarkmiði um a.m.k. gott vistfræðilegt- og efnafræðilegt ástand. Þar vega mest eiginleikar vatnshlotanna að vera opin strönd, opin fyrir öldu (Umhverfisstofnun, 2013). Því eru engar sértækar aðgerðir lagðar til í aðgerðaáætlun Vatnaáætlunar, eingöngu almennar aðgerðir vegna þeirrar áherslu að þéttbýli uppfylli reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skólp og að fráveitumálum á Íslandi verði komið í ásættanlegt horf á næstu árum. Til að tryggja að strandsjávarhlot við Suðurnes uppfylli áfram umhverfismarkmiðið og samræmist Vatnaáætlun verður lögð áhersla á eftirfarandi aðgerðir en þær taka mið af almennum aðgerðum áætlunarinnar:

- Unnið verður að því að því allt skólp frá þéttbýli sem losar yfir 10.000 pe. verði eins þrepa eins og á við um skólp sem er losað í síður viðkvæman viðtaka skv. kröfum reglugerðar um fráveitur og skólp.

- Unnið verður að því að Reykjanesbær fái staðfestingu Umhverfisstofnunar á að viðtaki fyrir fráveitu teljist vera síður viðkvæmur. Strandsjavarhlottin við Suðurnes passa við skilgreiningu á slíkum viðtaka sem er skv. reglugerð um fráveitur og skólp, ármynni og strandsjór með mikla endurnýjun vatns þar sem losun tiltekinnar mengunar er ekki talin hafa skaðleg áhrif á umhverfið.
- Skoðað verður með heilbrigðisnefnd hvort bæta þurfi eftirlitsmælingar í skólphreinsistöðvum og vöktun í viðtaka þegar leiðbeiningar þess efnis, sem Umhverfisstofnun mun útbúa, liggja fyrir.
- Unnið verður að því að hreinsun á annarri fráveitu, bæði frá minna þéttbýli og atvinnustarfsemi, verði viðunandi. Þetta verður skoðað með heilbrigðisnefnd svæðisins og Umhverfisstofnun eftir því sem við á og gerðar úrbætur og hreinsun komið á ef þess er metin þörf.

5.4 Náttúruvernd

Náttúran á Reykjaneskaga er einstök. Nakin eldhraun í bland við gróðurvinjar, fuglabjörg, sandfjörur og ólgandi brim. Jarðfræði er fjölbreytt og þar má finna hraunmyndanir, móbergshryggi, gígaraðir, sprungureinar, hverasvæði, hraunhella og fjölbreyttar jarðminjar. Suður af Hafnarbergi eru skil Ameríku og Evrópu þar sem jarðflekarnir mætast. Fuglalíf er fjölbreytt og eru stærstu fuglabyggðirnar í Hafnarbergi, Krýsuvíkurbergi og Eldey.⁷

Náttúran felur í sér tækifæri til útivistar, fræðslu, rannsókna og ferðamennsku. Hún er því bæði verðmæt á eigin forsendum og á forsendum lýðheilsu, menningar og atvinnusköpunar. Til náttúruminja teljast annars vegar náttúruverndarsvæði og hins vegar lífverur, búsvæði þeirra og vistkerfi sem eru á Náttúruminjaskrá (sjá töflu og kort um verndarsvæði). Undir náttúruverndarsvæði falla friðlýst svæði, svæði og náttúrumyndanir sem eru

á náttúruminjaskrá og afmörkuð svæði á landi og sjó sem njóta verndar samkvæmt öðrum lögum vegna náttúru eða landslags.

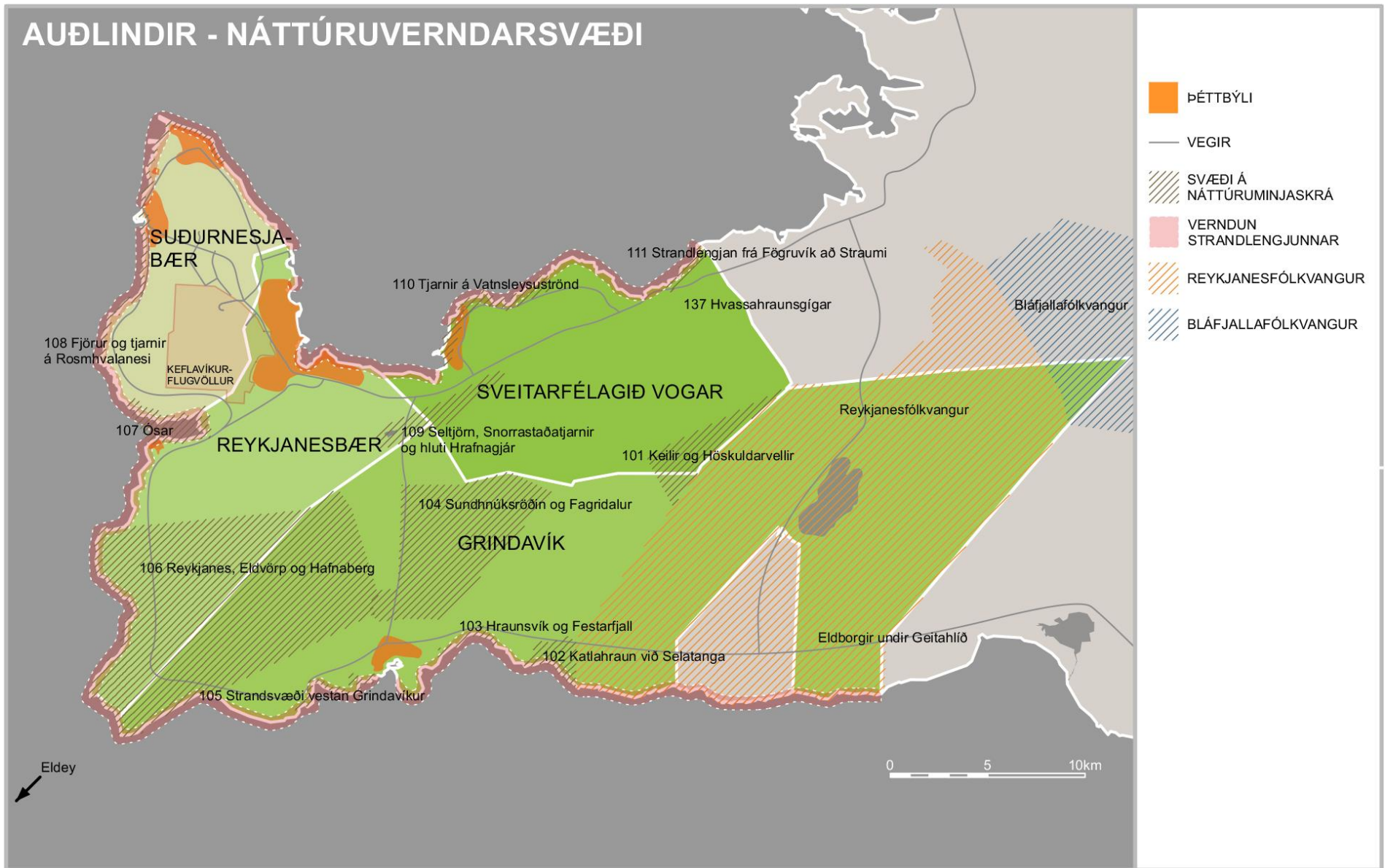
Stefna svæðisskipulagsins er að standa vörð um sérstöðu Reykjaneskagans og þar með talið verndarsvæðin sem þar eru. Ekki talin þörf á að fjölga eða stækka náttúruverndarsvæði. Frekar verði lögð áhersla á að afmarka betur þá sérstöðu sem er innan þeirra.

Friðlýsing felur í sér takmarkanir á landnotkun og hún þarf einnig að fela í sér skýra framtíðarsýn á aðgengi og viðhald viðkomandi svæða.

⁷ Ferlir.is

Náttúruverndarsvæði	Sveitarfélag	Stærð (ha)	Sérstaða
Eldborgir undir Geitahlíð	Grindavíkurbær	11	Gjallgígaröð. Náttúruvætti.
Reykjanesfólkvangur	Grindavíkurbær og Hafnarfjarðarbær	30.000	Fólkvangur. Jarðhitasvæði og náttúruminjar.
Bláfjallafólkvangur	Grindavíkurbær og sv.félög utan Suðurnesja		Fólkvangur.
Eldey	Reykjanesbær	2	Friðlýst. Stærsta súlubyggð í heimi.
101 Keilir og Höskuldarvellir	Grindavík og Sveitarfélagið Vogar	1.022	Gígasvæði og Keilir.
102 Katlahraun við Selatanga	Grindavíkurbær	375	Stórbrotið landslag, hrauntjarnir og hellar. Friðaðar söguminjar við Selatanga.
103 Hraunsvík og Festarfjall	Grindavíkurbær	117	Sjávarhamrar og brimrofin eldstöð, Festarfjall. Fjölbreytt sjávarlíf. Fjölsóttur náttúruskoðunarstaður.
104 Sundhnúksröðin og Fagridalur	Grindavíkurbær	3.917	Gígaröð. Hrauntraðir.
105 Strandsvæði vestan Grindavíkur	Grindavíkurbær	172	Fjörur, fjölbreyttur strandgróður og fjölskrúðugt fuglalíf. Djúpar vatnsfylltar gjár, hraunkantur með sjávertjörnum.
106 Reykjanes, Eldvörp og Hafnaberg	Grindavíkurbær og Reykjanesbær	11.298	Framhald Reykjanes hryggjarins á landi. Gígaraðirnar Eldvörp og Stampar, dyngjurnar Skálafell, Háleyjabunga og Sandfellshæð, gjár, sprungur og hrauntjarnir. Hverasvæði, jarðhitagróður, volg sjávertjörn. Fuglabjarg, staður til fuglaskoðunar.
107 Ósar	Reykjanesbær og Suðurnesjabær	591	Mikið og sérstætt botndýralíf, fjölbreyttar fjörur, vetrarstöðvar ýmissa fuglategunda.
108 Fjörur og tjarnir á Rosmhvalanesi	Suðurnesjabær	399	Fjölbreyttur strandgróður og ýmsar fjörugerðir. Lífauðugar sjávertjarnir og mikið fuglalíf.
109 Seltjörn, Snorrastaðatjarnir og hluti Hrafnagjár	Grindavíkurbær, Reykjanesbær og Sveitarfélagið Vogar	704	Gróður í Snorrastaðatjörnum. Skógarreitir undir Háabjalla og í Sólbrekum. Áningarstaður farfugla. Hrafnagjá er misgengissprungu með fjölbreyttum gróðri. Útivistarsvæði.
110 Tjarnir á Vatnsleysuströnd	Sveitarfélagið Vogar	475	Lífrikar tjarnir með fjölbreyttu fuglalífi.
111 Strandlengjan frá Fögruvík í Vatnsleysuvík að Straumi við Straumsvík	Sveitarfélagið Vogar og Hafnarfjörður	416	Mikið og óvenju fjölskrúðugt fjörlíf og gróður. Tjarnir með mismikilli seltu og einstæðum lífsskilyrðum. Útivistarsvæði með mikið rannsóknar- og fræðslugildi í nánd við þéttbýli. Friðaðar söguminjar.
137 Hvassahraungígur (Strokkamelur)	Vogar	4	Hvassahraunskatlar eru regluleg hraundryli á slétri klöpp í Hvassahrauni.

5.5 Orkuvinnsla

Háhitasvæði á Suðurnesjum tengjast hinu eldvirka beltinu sem liggur eftir Reykjanesskaganum endilöngum. Innan skipulagssvæðisins eru fimm skilgreind háhitasvæði sem eru: Reykjanes, Stóra Sandvík, Eldvörp-Svartsengi, Trölladyngja og Sandfell. Auk þess liggur háhitasvæði þvert á sveitarfélagamörk Hafnarfjarðar og Grindvíkur við Krýsuvík, sem skilgreint er sem Sveifluháls í rammaáætlun. Afmörkun virkjanakosta á kortinu er til skýringar.

Háhitasvæðin gefa tækifæri til orkuöflunar og getur nýting þeirra myndað grunn fyrir margvíslega atvinnuuppbyggingu. Virkjanir eru á háhitasvæðum í Svartsengi og á Reykjanesi. Í Svartsengi er fjölþætt nýting tengd jarðhitavirkjuninni og má tala um auðlindagarð í því samhengi þar sem sífelld fleiri straumar og meiri orka er nýtt með nýrri þekkingu og tækni. Slíkir möguleikar eru alls staðar fyrir hendi þar sem jarðhiti er virkjaður þó styrkleikar hvers svæðis kunni að vera mismunandi. Það sem gefur jarðvarmavinnslu á Reykjanesskaga sterka stöðu er gott aðgengi að fersku vatni, hreinum köldum jarðsjó og upphituðum jarðsjó og affallsvarma.

Öll háhitasvæði á Suðurnesjum eru staðsett innan náttúruverndarsvæða (sjá kort). Nýting háhitasvæða til orkuframleiðslu hefur áhrif á verndargildi þeirra. Þau áhrif felast m.a. í ásýndarbreytingum vegna rasks og mannvirkja, beinum og óbeinum áhrifum á jarðmyndanir og vistkerfi, hávaða og breytingar á loftgæðum. Nýting jarðhita til orkuframleiðslu hefur einnig áhrif á jarðhitaauðlindina með þrýstings- og vatnsborðslækkun í jarðhitageyminum. Auk virkjana og borana er nauðsynlegt að byggja flutningskerfi fyrir rafmagn, sem getur haft bein og óbein áhrif á umhverfið (sjá kafla um Flutningskerfi raforku).

Fjallað er um háhitasvæðin fimm í Rammaáætlun um vernd og nýtingu náttúrusvæða með áherslu á vatnsafl og jarðhitasvæði (Verkefnisstjórn um rammaáætlun, 2011). Þar er þessum svæðum forgangsraðað m.t.t.:

- verðmætis náttúrufars og menningarminja og áhrifum orkunýtingar á þau,

- verðmætis annarrar landnýtingar þ.á.m. ferðaþjónustu og útivistar og áhrifum orkunýtingar á þau,
- hagkvæmni orkukosta, þjóðhagslegra, atvinnu- og byggðatengdra hagsmuna.

Með hliðsjón af Rammaáætlun og vilja sveitarfélaga til að nýta jarðhitaauðlindina hefur verið lögð fram stefna í Svæðisskipulagi Suðurnesja um orkuvinnslu á háhitasvæðum á Suðurnesjum. Stefnan felur í sér að skoða skuli möguleika til orkuvinnslu á þessum svæðum, sem fellur að markmiðum um atvinnuuppbyggingu og nýtingu auðlinda. Vegna náttúruverndargildis háhitasvæða þarf að fara með gát við nýtingu jarðhitans og setja reglur við nýtingu sé hún talin hafa óásættanleg áhrif á verndar- og/eða útivistargildi háhitasvæða. Starfsemi jarðvangsins (e. *geopark*) er leið að því markmiði að tekið sé markvisst á annarri nýtingu og náttúruvernd samhliða nýtingu jarðhita og annarra auðlinda á Suðurnesjum. Umfang orkuvinnslu, útfærsla mannvirkja og reglur verða skilgreindar þegar ítarlegri upplýsingar liggja fyrir um nýtanleika jarðhitaauðlindarinnar og eftir samráð sveitarfélaga, hagsmunaaðila og opinberra stofnana.

Hröð tækniþróun er í nýtingu jarðhita og þekking á eðli hans eykst hröðum skrefum. Tækniþróun í nýtingu jarðhita eru t.d. skáboranir sem gera það kleift að minnka rask á yfirborði. Túrbínur sem nýta betur orku úr jarðvarmanum og aukin þekking á niðurdælingu affallsvatns skilar sér til framtíðar í minni umhverfisáhrifum. Sú þekking og reynsla sem stöðugt er verið að afla á áhrifum nýtingar jarðvarmans á auðlindina er lóð á vogarskálar sjálfbærrar nýtingar til langs tíma.

Það er stefna svæðisskipulagsins að nýta jafnframt gjöful lághitasvæði á Suðurnesjum. Þegar hafa verið skilgreind þrjú svæði til nýtingar og er stefnt að því að fjölga þeim eftir þörfum.

Það er stefna svæðisskipulagsins að nýting jarðhitaauðlindarinnar skuli vera sjálfbær sem byggir á því að fyrir sérhvert jarðhitasvæði séu til vinnslumörk þannig að ef vinnsla er undir þeim sé hægt að halda henni í jafnvægi í mjög langan tíma, 100-300 ár. Til að þetta markmið náist þarf að vera náð samráð milli sveitarfélaga, Orkustofnunar og orkuframleiðanda um fyrirkomulag orkunýtingar, eftirlit og vöktun auðlindarinnar.

5.5.1 Nýting lághita

Í lok árs 2023 hófst jarðskjálftahrina í nálægð við Svartsengi. Áframhaldandi eldsumbrot og/eða hraunrennsli geta ógnað framleiðslu í Svartsengi og flutningi á heitu vatni að veitusvæðum HS Veitna. Hefur hraunrennsli rofið flutningsæðar á heitu og köldu vatni.

Töluverðar líkur eru taldar á að umbrot haldi áfram. Nauðsynlegt er því að koma upp varaleiðum til heitavatsframleiðslu. Því er það stefna svæðisskipulags að leita að og vinna lághitavatn sem gæti nýst til neyðarhitunar ef framleiðsla eða flutningur skerðist til lengri tíma í Svartsengi. Gera má ráð fyrir því að slíkar leiðir geti einnig nýst sem langtímaúrræði ef jákvæðar niðurstöður fást úr borunum.

Álitleg lághitasvæði til nýtingar, skv. upplýsingum frá ÍSOR, eru við Rockville á Rosmhvalanesi, Vogshól og Njarðvíkurheiði. Þessi svæði eru jafnframt í nálægð við núverandi dreifikerfi og eru á eða við röskuð svæði. Stefna svæðisskipulagsins um nýtingu lághita er ekki bundin við þessi þrjú svæði.

Mynd 5.1 Afmörkuð lághitasvæði skv. mælingum ÍSOR

5.5.2 Áherslur í orkuvinnslu

- Við nýtingu háhita- og lághitasvæða skal alltaf miða við að hún sé sjálfbær.
- Við rannsóknir og orkuöflun í jarðhita verður nýtt nýjasta þekking og tækni m.a. með það fyrir augum að lágmarka neikvæð umhverfisáhrif.
- Við nýtingu jarðvarma verður leitast við að hagnýta alla strauma orku og efnis sem til verða vegna nýtingarinnar til fjölbreyttrar atvinnuuppbyggingar.

5.6 Efnisnám

Á Suðurnesjum er eitt stórt og nánast samfellt efnistökusvæði, kennt við Stapafell, Súlur og Rauðamel, sem nýtist öllum sveitarfélögum á Suðurnesjum. Efnistökusvæðið er staðsett á fjarsvæði og í jaðri grannsvæðis vatnsverndar í Lágum og er að stórum hluta raskað.

Efnisnámur eru óendurnýjanleg auðlind og því mikilvægt að nýting sé kostgæfð og horft til framtíðar við skipulag hennar. Til framtíðar er efnisþörf mikil, m.a. vegna áætlana um atvinnuuppbyggingu og stækkun íbúðabygginga. Efnistökusvæðið við Stapafell, Súlur og Rauðamel verður meginefnistökusvæði fyrir sveitarfélög á Suðurnesjum.

Í langtímahættumati Veðurstofunnar leggur hún til að sveitarfélög hugi að efnistökusvæðum sem geta nýst við gerð varnargarða vegna eldsumbrota. Svæðisskipulagsnefnd hefur kortlagt möguleg svæði, sem sveitarfélögin skuli skoða betur í aðalskipulagsáætlunum sínum. Mikilvægt er að unnt verði að ráðast í framkvæmdir með skömmum fyrirvara, ef þörf er á, vegna náttúruvár.

5.7 Eftirfylgni auðlinda

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð / Framkvæmd
M5.1 Tryggja sjálfbæra nýtingu auðlinda og að auðlindastraumar verði nýttir til fullnustu.	<ul style="list-style-type: none"> Sveitarfélög á Suðurnesjum hafi frumkvæði að stefnumótun um auðlindanýtingu með það fyrir augum að auka aðhald og eftirlit með nýtingu á sameiginlegum náttúruauðlindum: heitu og köldu vatni og framleiðslu rafmagns. Sveitarfélögin munu eiga samráð við virkjunaraðila og Orkustofnun um fyrirkomulag, eftirlit og vöktun náttúruauðlinda sem eru ekki afmörkuð innan eins sveitarfélags. Sveitarfélögin Reykjanesbær, Sveitarfélagið Vogar og Grindavíkurbær munu útfæra nánar skipulagsákvæði á orkuvinnslusvæðum í aðalskipulagsáætlunum, þ.m.t. afmarka frekar orkuvinnslusvæðin og þær reglur sem gilda. Við skipulag og nýtingu háhitasvæða verður tekið tillit til einkenna og sérstöðu náttúruminja, landslags, útivistar og ferðamennsku, og fjallað um sjónræn áhrif mannvirkja og möguleg áhrif á upplifun m.t.t. útivistar. Þar sem jarðhiti liggur þvert á sveitarfélagamörk þarf að viðhafa náð samráð sveitarfélaga um nýtingu t.a.m. milli Hafnarfjarðarbæjar og Grindavíkur um orkuvinnslu við Krýsuvík. Sveitarfélög hugi að mögulegum efnisnámum eða geymslusvæðum fyrir efni sem nýtast til byggingar varnargarða eða mannvirkja til að verja byggð og innviði. Tilgangurinn er að einfalda málsmeðferð og tryggja að tekið sé tillit til sjónarmiða sem tengjast öryggi, hagkvæmni, náttúru og umhverfisáhrifa. 	Svæðisskipulagsnefnd hefur frumkvæði að samstarfi við fyrirtæki í orkuvinnslu, -flutningi og veitustarfsemi með það fyrir augum að bæta yfirlit og upplýsingaflæði um auðlindanotkun á svæðinu. SSS tekur saman í lok hvers árs upplýsingar um auðlindanotkun og stöðu á auðlindum á Suðurnesjum. Sveitarfélögin setja skipulagsákvæði í aðalskipulagsáætlanir varðandi orkuvinnslusvæði og efnistökusvæði.

		<ul style="list-style-type: none"> Sveitarfélög skulu athuga hvort að hægt verði að nýta frágengin efnistökusvæði til útivistar á einhvern hátt til hagsbóta fyrir íbúa Suðurnesja. 	
M5.2	Nýting auðlinda styðji við skuldbindingar Íslands um aðgerðir vegna loftslagsbreytinga.	<ul style="list-style-type: none"> Við gerð áætlana um nýtingu skal liggja fyrir hvernig hún falli að skuldbindingum Íslands í loftslagsmálum. 	Sveitarfélög og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar. Samráð við Umhverfis- og loftslagsráð Suðurnesja.
M5.3	Tryggja gæði vatnshlota, vatnsverndarsvæða og öruggt aðgengi að hreinu vatni.	<ul style="list-style-type: none"> Vinna skal að því að staðsetja framtíðarvatnsból fyrir Suðurnesin. Svæði sem hafa verið til skoðunar eru m.a. við Fagradalsfjall í Grindavík og við Snorrastaðatjarnir. Samráð við Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja varðandi veitingu framkvæmdaleyfa á grann- og fjarsvæðum. Móta og ákveða þarf ráðstafanir sem minnka verulega hættuna á að umferðaróhöpp valdi grunnvatnsmengun. Sú vinna skal gerð í samráði við Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja og Vegagerðina. 	Framtíðarstaðsetning vatnsbóla verði fundin í samvinnu svæðisskipulagsnefndar, sveitarfélaga, skipulagsnefndar Keflavíkurflugvallar, Heilbrigðiseftirlits Suðurnesja og HS Orku/HS Veitna.
M5.4	Viðhalda og vernda einstaka náttúru, jarðfræði og landslag á Suðurnesjum.	<ul style="list-style-type: none"> Náttúra Suðurnesja þarf að vera aðgengileg fólki til að njóta en fjölsótt svæði þarf að skipuleggja með þeim hætti að útivist og ferðamennska hafi ekki neikvæð umhverfisáhrif í för með sér. Sérstæðar jarðmyndanir á heimsmælikvarða ber að vernda. Það ber að skipuleggja með þeim hætti að þær séu aðgengilegar fólki og að upplýsingum sé miðlað um náttúru- og menningarverðmæti og samspil við nýtingu í þágu mannsins. Sveitarfélög á Suðurnesjum munu eiga frumkvæði hvað varðar stefnumótun um auðlindanýtingu. Sveitarfélög kunna að þurfa að breyta skipulagsáætlunum sínum til að afmarka og skilgreina hverfisverndarsvæði eða 	<p>Svæðisskipulagsnefnd fer í lok hvers árs yfir stærð verndarsvæða á Suðurnesjum í þeim tilgangi að meta hvort breytingar hafi orðið á milli ára.</p> <p>Svæðisskipulagsnefnd í samvinnu við Jarðvanginn tekur saman yfirlit um stöðu jarðmyndana á heimsmælikvarða á Suðurnesjum. Tilgreina m.a. hvort að breytingar hafi orðið á stöðu þeirra og hvort að bregðast þurfi við þróun undanfarins árs.</p>

		<p>takmarkanir sem þurfa að gilda á svæðum þar sem verndun og varúðarsjónarmið skulu vera í forgangi.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sjá einnig markmið M2.4 um heildstæða uppgræðslu- og skógræktaráætlun fyrir Suðurnes. 	
M5.5	Bæta gróðurþekju og auka bindingu kolefnis í jarðvegi, með virðingu fyrir vistkerfum og landslagsupplifun.	<ul style="list-style-type: none"> Kortleggja og vernda kolefnisríkan jarðveg, s.s. mýrar og mólendi, fyrir raski. Meta möguleika á uppgræðslu og skógrækt á forsendum náttúru og upplifunar á landslagi Endurheimta vistkerfi í forgangi samkvæmt skuldbindingum Íslands, votlendi og birkiskóga. 	Sveitarfélög kortleggi svæði með kolefnisríkan jarðveg og reyni eftir kostum að haga skipulagi þannig að þeim svæðum sé ekki raskað. SSS hafi frumkvæði að samstarfi við Land og skóg og sveitarfélögin um heildstæða uppgræðslu- og skógræktaráætlun fyrir landshlutann.
M5.6	Mannvirkjagerð, orkuöflun og byggðaðróun taki mið af náttúruvernd, skynsamlegri nýtingu auðlinda og sérstöðu svæðisins á heimsvísu.	<ul style="list-style-type: none"> Marka stefnu og skilgreina svæði með samþættingu ólíkra þátta, þ.e. nýtingu og verndun, með nýsköpun og framsýni að leiðarljósi. 	Sveitarfélögin og Jarðvangurinn.
M5.7	Nýting auðlinda skili ávinningi til sveitarfélaga og samfélags á Suðurnesjum.	<ul style="list-style-type: none"> Leyfisveitendur á Suðurnesjum hugi að samfélagslegum ávinningi við ákvörðun um nýtingu. 	Sveitarfélögin á Suðurnesjum og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar.
M5.8	Tryggja gott aðgengi að útivistarsvæðum og náttúruupplifun í sátt við náttúruna.	<ul style="list-style-type: none"> Skipulagsáætlanir sveitarfélaga marki stefnu um aðgengi að útivistarsvæðum og stuðli að því að viðhalda náttúruupplifun á Suðurnesjum. Sjá einnig markmið 8.5 í samfélagskaflanum. 	Sveitarfélögin í samráði við Jarðvanginn.

6 Veitur og samgöngur

6.1 Staðan

Mikilvægur þáttur í stefnumörkun um atvinnuuppbyggingu á Suðurnesjum er að tryggja aðgengi að veitukerfum raforku, fráveitu, boðveitu, hitaveitu og neysluvatns. Veitukerfin liggja eða munu liggja um fleiri en eitt sveitarfélag. Huga þarf að legu innviða með tilliti til náttúruvár og umhverfis.

Árið 2022 voru 83% allra ferða Suðurnesjabúa farnar á einkabíl. Það er nokkuð yfir meðaltali. Á landsbyggðinni eru að meðaltali 77% ferða farnar á einkabíl. Sennilega má rekja þetta að hluta til þess að hærra hlutfall íbúa á Suðurnesjum sækir vinnu utan eigin þéttbýliskjarna, þar af margir á Keflavíkurflugvelli. Hingað til hafa innviðir og stað almenningssamgangna stuðlað að því að flestir velji einkabílinn.

Innviðir fyrir bílaumferð á Suðurnesjum eru mjög góðir, með tvöfaldri Reykjanesbraut og greiðfæra stofnvegi að öllum þéttbýlisstöðum. Hagsmunir Suðurnesja felast í því að viðhalda góðum samgöngum. Samhliða því þarf átak í skipulagi og uppbyggingu innviða fyrir virka ferðamáta og þjónustu almenningssamgangna þvert á sveitarfélagamörk, bæði innan svæðisins og milli þess og höfuðborgarsvæðisins.

6.2 Leiðarljós

Innviðir og framtíðar innviðauppbygging Suðurnesja geti þolað staðbundin og tímabundin áföll af völdum náttúruvár.

Flutningskerfi raforku, hitaveitu og annarra þjónustukerfa á Suðurnesjum verði samræmt með áherslu á uppbyggingu, hagkvæmni, þjónustugæði, afhendingaröryggi og orkuskipti. Tryggt verði öruggt aðgengi að neysluvatni á Suðurnesjum.

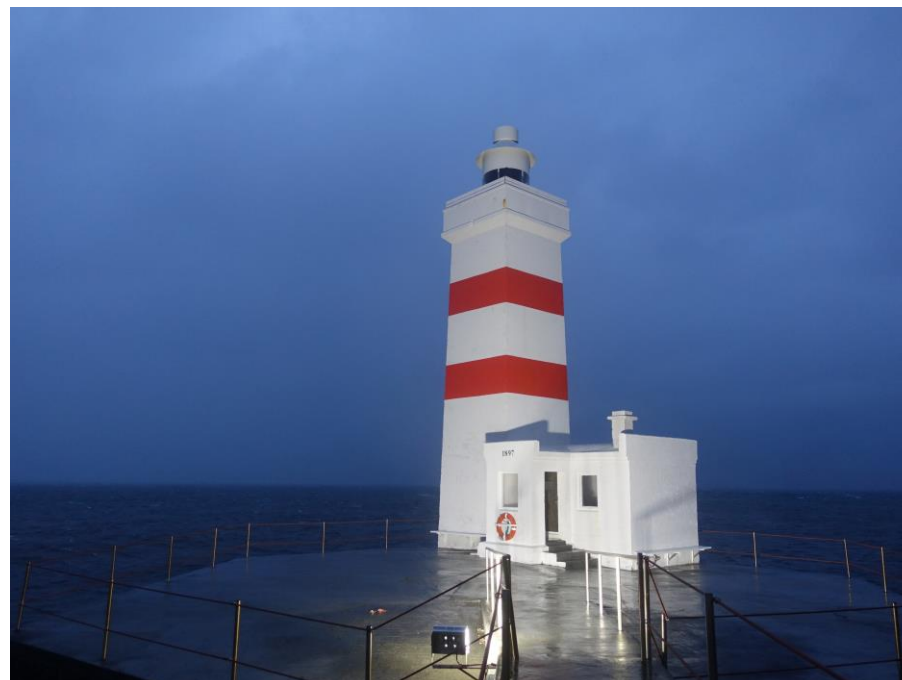
Sú sérstaða og þau samlegðaráhrif sem felast í staðsetningu alþjóðlegs flugvallar, hafna, stofnbrauta og höfuðborgarsvæðisins verði styrkt með því að tryggja öruggar, greiðar og skilvirkar samgöngur fyrir alla ferðamáta. Áfram

verði unnið að því að auka hlut almenningssamgangna í ferðum milli flugvallar og höfuðborgarsvæðis.

Vistvænar samgöngur, sérstaklega almenningssamgöngur, fái aukið vægi og verði raunhæfur kostur milli íbúðabyggðar og atvinnusvæða óháð sveitarfélagamörkum. Skipulag þéttbýlis styðji við breyttar ferðavenjur með blandaðri byggð þar sem dagleg þjónusta er í göngufjarlægð við sem flesta.

Heildstætt stígakerfi geri virka ferðamáta skilvirka og aðlaðandi. Það bætir lýðheilsu, lækkar ferðakostnað og dregur úr neikvæðum umhverfisáhrifum bílaumferðar. Öryggi gangandi og hjólandi vegfarenda sé haft í fyrirrúmi við skipulag þéttbýlis.

Stofnvegir Suðurnesja séu greiðfærir og öruggir og geti mætt vaxandi flutningsþörfum í takt við uppbyggingu byggðar og atvinnustarfsemi.

6.3 Markmið

Veitukerfi

- M6.1** Uppbygging veitukerfa og orkuvinnslusvæða taki mið af jarðfræðilegri sérstöðu, verndarsvæðum og útivistarsvæðum.
- M6.2** Samnýta flutningsleiðir mismunandi þjónustukerfa eins og kostur er og að tekið verði tillit til náttúruvár og umhverfisins við afmörkun flutningsleiða.
- M6.3** Þjónustukerfi miði að því að tryggja afhendingaröryggi og gæði. Fleiri tengingar við svæðið og hringtenging er meðal þess sem þarf að huga að.
- M6.4** Greina orkupörf svæðisins til framtíðar: íbúapróun, atvinnubrúun og nýsköpun í atvinnustarfsemi. Forgangsráða aðgerðum m.t.t. orkuþarfar.

Samgöngur

- M6.5** Samstarf um að bæta hópsamgöngur til og frá Keflavíkurflugvelli. Áfram verður unnið með hugmynd um sporbraut milli flugvallarins og höfuðborgarsvæðisins.
- M6.6** Samstarf um heildstætt stígakerfi og almenningssamgöngur sem gera vistvænar samgöngur að valkosti fyrir sem flesta íbúa Suðurnesja. Markmiðið sé að tengja íbúðabygð og atvinnusvæði óháð sveitarfélagamörkum.
- M6.7** Skipulag þéttbýlis geri sem flestum íbúum Suðurnesja kleift að nálgast þjónustu og atvinnu innan göngu- og hjólaþfarla. Þetta er að tryggja gæði og atvinnu innan göngu- og hjólaþfarla.
- M6.8** Tryggt verði að atvinnusvæði við Keflavíkurflugvöll, Helguvík og önnur stór atvinnusvæði á Suðurnesjum hafi góða tengingu við stofnbrautir, til að tryggja flutninga til og frá svæðum.
- M6.9** Auka nýtingu og sérhæfingu hafna á Suðurnesjum og samstarf við aðrar hafnir á suðvesturhorni landsins.

6.4 Stefna

Það er stefna samvinnunefndarinnar að skoða skuli möguleika á orkuvinnslu á eftirtöldum háhitasvæðum á Suðurnesjum: Reykjanes, Stóra Sandvík, Eldvörp-Svartsengi, Trölladyngja, Sandfell og Sveifluháls. Orkuvinnslu fylgja orkuflutningar. Vegna náttúruverndargildis háhitasvæða og annarra svæða á Suðurnesjum þarf að fara með gát við val á flutningsleiðum raforku.

Meginstefna svæðisskipulagsins er að afmarka megin flutningsleiðir raforku og vatns á Suðurnesjum. Innan megin flutningsleiða geta fleiri raflínur og vatnslagnir byggst upp. Megin tenging við flutningskerfi landsins skuli fara um lagnastæði Suðurnesjalína, en um leið er mikilvægt að huga að framtíðartengingum.

Til að stuðla að öryggi innviða er tillaga um nýtt lagnabelti á Reykjanesinu og mögulegar framtíðartengingar milli svæða. Nýtt lagnabelti er í samræmi við langtímahættumat Veðurstofunnar, ráðleggingar um að nýir innviðir á Reykjanesi verði vestar en nú er og mikilvægi þess að tengja saman orkuverin í Svartsengi og á Reykjanesi.

Huga þarf að raforkuflutningi vegna uppbyggingar atvinnusvæðis A, Ásbrú norður, og mögulegrar iðnaðaruppbyggingar í Suðurnesjabæ. Ef flutningskerfi samhliða Reykjanesbraut getur ekki annað fyrirhugaðri uppbyggingu á þessum hluta svæðisins skal skoða möguleika á því að flytja orku suður fyrir flugvallarsvæðið og þaðan til uppbyggingarsvæða á Ásbrú norður. Sjá kort um veitur og orkuvinnslu.

Vegna mögulegrar orkuvinnslu við Trölladyngju, Sandfell og Sveifluháls þarf að gera ráð fyrir flutningi raforku frá svæðinu. Litið hefur verið til nokkurra leiða s.s. að fara stystu leið að Suðurnesjalinum og fylgja Suðurstrandarvegi og Grindavíkurvegi að Svartsengi. Umrædd svæði eru öll viðkvæm og hafa gildi sem náttúru- og jarðfræðifyrirbrigði, útivistarsvæði og þar eru fornminjar. Jafnframt tengjast hugmyndir um orkuvinnslu og raforkuflutning frá Sandfelli og Sveifluhálsi hagsmunum Hafnirðinga. Það þarf því að marka stefnu um hvoru tveggja í samráði við Hafnarfjarðarbæ. Svæðisskipulagsnefndin leggur fram tillögu um að litið verði til þess að flytja raforku stystu leið frá orkuvinnslusvæðinu og fylgja Krýsuvíkurvegi/Kleifarvatnsvegi að

meginflutningskerfi Landsnets í Hafnarfirði. Helstu rök þessarar niðurstöðu eru að fylgt er núverandi mannvirkjabelti og því dregið úr umhverfisáhrifum og leiðin er styttri en leið meðfram Suðurstrandarvegi og því hagkvæmari. Þá gefur sú leið jafnframt möguleika á að liggja að öllu leyti utan náttúruverndar- og vatnsverndarsvæða, en þá mun hún hins vegar ekki fylgja núverandi mannvirkjabelti alla leið að tengivirki.

Þrátt fyrir þessa stefnu samvinnunefndarinnar þarf að huga að mörgum þáttum áður en ákvörðun verður tekin um lagnaleiðir frá Trölladyngju, Sandfelli og Sveifluhálsi og útfærslu þeirra.

Lega lagnaleiðar frá Sveifluhálsi/Krýsuvík er hugmynd sem samvinnunefndin hefur lagt fram (sjá kort). Þessi hugmynd felur ekki í sér staðbundna og bindandi ákvörðun um legu háspennulína. Ítarlegri upplýsingar þurfa að liggja fyrir áður en ákvörðun um legu verður tekin, s.s. um stærð, staðsetningu og forgangsroðun virkjana.

6.5 Fráveita

Suðurnesjabær og Reykjanesbær áforma að ráðast í frekari uppbyggingu fráveitukerfa. Gert er ráð fyrir að sú uppbygging muni geta þjónað þróunarsvæðunum A Flugvallarsvæðið/Bergvík/Helguvík og B Ásbrú/Vogastapi.

Huga þarf að fráveitu frá þróunarsvæði D, Auðlindagarði á Reykjanesi, í samræmi við áform um uppbyggingu. Reykjanesbær og Grindavíkurbær þurfa að kanna möguleika á sameiginlegri fráveitu fyrir þetta svæði.

6.6 Vatnsveita

Sameiginlegt dreifikerfi vatnsveitu er til staðar á Suðurnesjum.

Grindavíkurbær, Reykjanesbær, Suðurnesjabær og Keflavíkurflugvöllur fá vatn úr Lágum í Grindavík. Vatnsból eru einnig í Árnarétt á Miðnesheiði í Suðurnesjabæ og í Vogum (sjá vatnsverndarkort). Eigandi og rekstraraðili dreifikerfisins er HS Veitur.

6.7 Samgöngur

Vegakerfi á Suðurnesjum er gott með tvöfaldri Reykjanesbraut, Suðurstrandavegi, Grindavíkurvegi, Garðskagavegi og Sandgerðisvegi. Því er megináhersla lögð á að fleiri ferðalangar velji almenningssamgöngur til og frá flugvellið og að fleiri Suðurnesjamenn velji virka ferðamáta í daglegu lífi.

Til þess að auka hlut almenningssamgangna til og frá flugvellið þarf samráð um fjölþættar aðgerðir til að efla þær hópsamgöngur sem fyrir eru. Áfram verður kannaður möguleiki á sporbraut á milli höfuðborgarsvæðisins og Keflavíkurflugvallar. Forsenda fyrir slíku er áframhaldandi vöxtur flugvallarsvæðisins, bæði hvað varðar fjölgun farþega og aukinnar atvinnustarfsemi, sem og samráð við samgönguyfirvöld og sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu.

Til þess að fleiri Suðurnesjabúar velji vistvæna ferðamáta, þarf þrennt að haldast í hendur: skipulag þéttbýlis, þjónusta almenningsgangna og innviðir fyrir gangandi og hjólandi.

Við skipulag þéttbýlis er mikið gagn af leiðbeiningunum *Mannlíf, byggð og bæjarrými*⁸. Mikið er unnið með því að tryggja að sem flestir íbúar geti sótt daglega þjónustu og vinnu innan göngu- eða hjólafjarlægðar, svokallað 15 mínútna hverfi. Þétting og blöndun byggðar við samgönguása og miðsvæði gerir fleirum kleift að ganga og hjóla leiðar sinnar.

Stígakerfi og almenningsgangur þarf að skipuleggja þannig að það gagnist sem flestum íbúum Suðurnesja, óháð sveitarfélagamörkum.

Heildstætt stígakerfi geri virka ferðamáta skilvirka og aðlaðandi. Það bætir lýðheilsu, lækkar ferðakostnað og dregur úr neikvæðum umhverfisáhrifum bílaumferðar. Öryggi gangandi og hjólandi vegfarenda sé haft í fyrirrími við skipulag þéttbýlis.

Til að stuðla að auknum hlut virkra ferðamáta á svæðinu hafa sameiginlegu þróunarsvæðin A og B m.a. verið staðsett nærri þéttbýli Suðurnesjabæjar og Reykjanesbæjar. Einnig þarf að tryggja góða stíga fyrir gangandi og hjólandi og skilvirkar almenningsgangur, þvert á sveitarfélagamörk.

Stígar til daglegra ferða skulu skila vegfarendum fljótt og örugglega á leiðarenda. Um stíga til útivistar, útsýnis og náttúruupplifunar er fjallað í kafla 8.

6.8 Hafnir

Fjölmargar hafnir eru á Suðurnesjum. Helguvík er enn sem komið er eina útskipunarhöfnin á Suðurnesjum. Stórskipahöfn er mikilvæg fyrir atvinnuuppbyggingu og hefur Helguvíkurhöfn þegar verið byggð. Góðar fiskihafnir eru í Grindavík og Sandgerði, höfn í Njarðvík þjónustar

sjávarútveginn, Keflavíkurhöfn hefur þróast í að þjóna ferðaþjónustu og Grófin er smábátahöfn.

Gæta þarf að góðum og öruggum tengingum hafna við stofnbrautir, sem þjóna tilgangi hafnarinnar. Þannig þarf góða tengingu fyrir fólksflutninga milli flugvallar og Keflavíkurhafnar. Flutningabílar þurfa að eiga greitt aðgengi að Helguvík og stærstu útvegshöfnum.

Straumsvíkurhöfn, Hafnarfjarðarhöfn, Faxaflóahafnir og Þorlákshöfn eru stórskipahafnir í nágrenni Suðurnesja. Mikilvægt er að skoða möguleika á samstarfi þessara hafna í þeim tilgangi að nýta fjármuni og fjárfestingar á hagkvæman hátt.

⁸ [Mannlíf, byggð og bæjarrými. Leiðbeiningar um sjálfbært skipulag og vistvænar samgöngur í þéttbýli](#). Skipulagsstofnun og SSH. 2023

6.9 Eftirfylgni veitna og samgangna

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð
M6.1	Uppbygging veitukerfa og orkuvinnslusvæða taki mið af jarðfræðilegri sérstöðu, verndarsvæðum, útivistarsvæðum og náttúruvá.	Sveitarfélögin á Suðurnesjum og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar.
M6.2	Samnýta flutningsleiðir mismunandi þjónustukerfa eins og kostur er og að tekið verði tillit til náttúruvár og umhverfisins við afmörkun flutningaleiða.	Svæðisskipulagsnefnd tryggi að upplýsingar um hættumat og áhættumat liggi fyrir við ákvarðanir um framtíðaruppbyggingu innviða. Svæðisskipulagsnefnd, sveitarfélögin og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar í samstarfi við innviðafyrirtæki, Veðurstofuna og Almannavarnir móti stefnu um framtíðarlegu meginlagnabeltis og mótvægisáðgerðir gagnvart náttúruvá.
M6.3	Þjónustukerfi miði að því að tryggja afhendingaröryggi og gæði. Fleiri tengingar við svæðið og hringtenging er meðal þess sem þarf að huga að.	Samráðsverkefni Suðurnesjabæjar, Reykjanesbæjar, Keflavíkurflugvallar og Landsnets. Svæðisskipulagsnefnd í samráði við Hafnarfjarðarbæ, Landsnet og orkufyrirtæki vinna að ákvörðunum um legu lagnabeltis frá nýjum orkuvinnslusvæðum. Sveitarfélögin og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar hugi að þörf uppbyggingar fráveitukerfa frá þróunarsvæðum og almennrar uppbyggingar slíkra kerfa á Suðurnesjum.

		<p>fram í aðalskipulagi viðkomandi sveitarfélags til að tryggja sjónarmið um náttúruvernd og útivist, ásamt því að taka mið af fornminjum. Hluti af því er að:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Skoða þróun í útfærslum og hönnun háspennumastra. ○ Velja línuleiðir sem draga úr mögulegum hagsmunaárekstrum. ○ Samráð við hagaðila. ● Við skipulag á uppbyggingu á þróunarsvæði C, þarf að huga að þörf á tengingum við flutningskerfi raforku. ● Skilgreina þörf á uppbyggingu fráveitukerfa frá þróunarsvæðum. Við staðarval fráveitu og umfang þarf að taka tillit til stjórnar vatnamála. 	
M6.4	Greina orkuþörf svæðisins til framtíðar: íbúapróun, atvinnuþróun og nýsköpun í atvinnustarfsemi. Forgangsráða aðgerðum m.t.t. orkuþarfar.	<ul style="list-style-type: none"> ● Þegar frekari upplýsingar liggja fyrir um orkuþörf á Ásbrú norður og í Suðurnesjabæ vestan flugvallar, er metin þörf á flutningsleið sunnan og vestan flugvallarins úr tengivirki á Njarðvíkurheiði (sjá kort). Í þeirri skoðun yrði jafnframt tekin ákvörðun um hvort um sé að ræða loftlínu eða jarðstreng. 	Samráðsverkefni Suðurnesjabæjar, Reykjanesbæjar og Keflavíkurflugvallar.
M6.5	Bæta hópsamgöngur til og frá Keflavíkurflugvelli. Áfram verður unnið með hugmynd um sporbraut milli flugvallarins og höfuðborgarsvæðisins.	<ul style="list-style-type: none"> ● Samstarf byggi á tillögum starfshóps innviðaráðuneytis um aðgerðir til að efla hópsamgöngur til og frá Keflavíkurflugvelli, ● Bæta upplýsingar um hópsamgöngur og aðstöðu fyrir hópferðabíla og farþega þeirra ● Afla betri gagna um ferðavenjur ferðalanga og hvað ræður vali á ferðamáta þeirra ● Tryggja að skipulag takmarki ekki möguleika á að hágæða almenningssamgöngum meðfram 	<p>Innviðaráðuneytið og SSS tryggi áframhaldandi samráð og sameiginlegar aðgerðir til þess að bæta hópsamgöngur og auka hlutvistvænna ferðamáta í ferðum milli flugvallarins og höfuðborgarsvæðisins. Sveitarfélög leggi sitt af mörkum.</p> <p>Sveitarfélög og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar tryggja að í skipulagsáætlunum sé stefnu um almenningssamgöngur og afmörkun legu almenningssamgangna milli Keflavíkurflugvallar og höfuðborgarsvæðisins.</p>

		Reykjanesbraut milli Keflavíkurflugvallar og höfuðborgarsvæðisins.	
M6.6	Heildstætt stígakerfi og almenningssamgöngur sem gera vistvænar samgöngur að valkosti fyrir sem flesta íbúa Suðurnesja. Markmiðið sé að tengja íbúðabyggð og atvinnusvæði óháð sveitarfélagamörkum.	<ul style="list-style-type: none"> Greining á búsetusvæði flugvallarstarfsmanna miði að því að finna út hvar þéttni starfsmanna er mest. Greininguna má einnig gera fyrir stærra svæði til að greina vinnuferðastrauma íbúa innan og milli sveitarfélaganna. Sameiginlegt skipulag almenningssamgangna, sem miði að því að sem flestir íbúar geti nýtt sér þær til vinnu, á þeim tíma dags sem þarf. Heildarskipulag stígakerfis, sem miði við daglegar ferðir íbúa, greiðfært, öruggt og aðlaðandi. Sem flestir íbúar geti sótt vinnu og þjónustu án einkabíls. Samstarf um legu og hönnun stígakerfa. Huga þarf að áfangaskiptingu, kostnaðarskiptingu og ávinningi/hagkvæmni hvers kafla. Við uppbyggingu á atvinnusvæðum sé frá upphafi gert ráð fyrir greiðum og öruggum samgöngum gangandi og hjólandi og þjónustu almenningssamgangna. 	<p>Svæðisskipulagsnefnd hafi frumkvæði að samstarfi um greiningar og heildarskipulag stígakerfis og almenningssamgangna fyrir Suðurnesjabúa, í samstarfi við sveitarfélögin. Sveitarfélögin miði við að skipuleggja almenningssamgöngur og stíga eftir þörfum íbúa, óháð sveitarfélagamörkum.</p> <p>Sveitarfélögin og skipulagsnefnd Keflavíkur. Eftirfylgni verður á ábyrgð svæðisskipulagsnefndar. Samráð við Vegagerðina. Suðurnesjabær, Reykjanesbær, Sveitarfélagið Vogar og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar vinni að samfelldum göngu- og hjólastígum um sveitarfélögin og til Keflavíkurflugvallar, í samráði við Hafnarfjarðarbæ.</p> <p>Huga þarf að áfangaskiptingu, kostnaðarskiptingu og ávinningi/hagkvæmni hvers kafla.</p>
M6.7	Skipulag þéttbýlis geri sem flestum íbúum Suðurnesja kleift að nálgast þjónustu og atvinnu innan göngu- og hjólafjarlægðar.	<ul style="list-style-type: none"> Við endurskoðun aðalskipulagsáætlana sé stefnt að því að sem flestir íbúar geti nálgast daglega þjónustu og vinnu innan 15 mínútna göngufjarlægðar, með blöndun og þéttingu byggðar við samgönguása og miðsvæði og þjónustusvæðum í íbúðarhverfum. Leiðbeiningarnar <i>Mannlíf, byggð og bæjarrými</i> séu hafðar til hliðsjónar. 	Sveitarfélög á Suðurnesjum.

M6.8	<p>Tryggt verði að atvinnusvæði við Keflavíkurflugvöll, Helguvík og önnur stór atvinnusvæði á Suðurnesjum hafi góða tengingu við stofnbrautir, til að tryggja flutninga til og frá svæðum. Hafnir hafi tengingar sem henti meginnotkun hverrar hafnar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Áhersla lögð á að ljúka tvöföldun Reykjanesbrautar og undirbúa styrkingu Nesvegjar og Vatnsleysustrandarvegjar m.t.t. aukinna flutninga og umferðaröryggis, sem og greiðfærni Suðurstrandarvegjar allt árið um kring. • Greining á þörfum atvinnusvæða og hafna um vegtengingar, út frá sérkennum og starfsemi. • Heildarskipulag vegtenginga hafna og atvinnusvæða við stofnbrautir. 	<p>Vegagerðin. Sveitarfélögin hafi í sameiningu frumkvæði að greiningu og heildarskipulagi á tengingum atvinnusvæða og hafna.</p>
M6.9	<p>Auka nýtingu og sérhæfingu hafna á Suðurnesjum og samstarf við aðrar hafnir á suðvesturhorni landsins.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stuðla að skipun samráðshóps á skipulagstímabilinu sem vinni að tillögum um hugsanlegt samstarf hafna á Suðvesturhorni landsins. Verkefni hópsins kemur til með að kanna vilja sveitarfélaga á Suðurnesjum, sveitarfélagsins Ölfuss, Hafnafjarðar og eigenda Faxaflóahafna um samstarf og leggja fram tillögur í hverju samstarf geti falist. Í því samhengi verði kannað annars vegar samstarf, sem líti til samnýtingar á þjónustu, t.d. um rekstur lóðsbáta, og hins vegar verkaskiptingu hafna m.a. m.t.t. bættra vegasamgangna. 	<p>Sveitarfélögin skulu leita leiða til að auka hagkvæmni í rekstri hafna t.d. með aukinni samvinnu.</p> <p>Sveitarfélögin skulu athuga möguleika á samstarfi við hafnir á suðvesturhorni landsins, og nýta þar með góða hafnaraðstöðu, góða tengingu við markaðssvæði og alþjóðlegan flugvöll.</p>

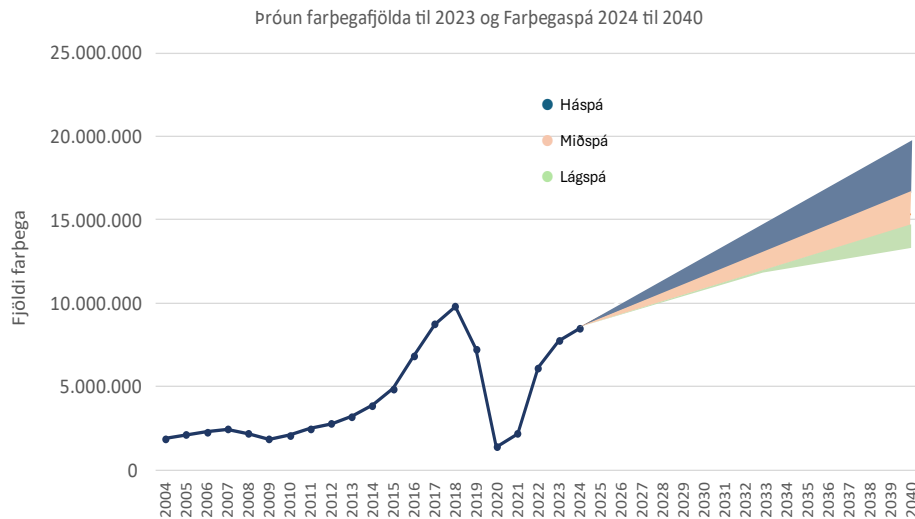
7 Flugvallarsvæði og öryggis- og varnarsvæði

Flugvallarsvæðið skiptist í tvennt. Annars vegar Keflavíkurflugvöllur þar sem skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar fer með skipulagsvaldið og hins vegar öryggissvæði undir stjórn utanríkisráðuneytisins. Landhelgisgæsla Íslands í umboði utanríkisráðherra fer með skipulagsvald á öryggissvæði.

Á Suðurnesjum eru þrjú öryggis- og varnarsvæði, auk öryggissvæðisins á Keflavíkurflugvelli eru svæði í Helguvík og Grindavík.

7.1 Staðan

Tvær flugbrautir eru í rekstri á Keflavíkurflugvelli. Um 7,8 milljón farþega fóru um Keflavíkurflugvöll árið 2023 og hefur verið mikill vöxtur frá 2021/2022. Samkvæmt miðspá Keflavíkurflugvallar verður fjöldi farþega um 15 milljónir árið 2040 (Mynd 7.1).

Mynd 7.1 Próun farþegafjölda á Keflavíkurflugvelli 2004-2023 og spá um fjölda til 2040

Starfsemi á öryggis- og varnarsvæðum á Suðurnesjum er margvísleg.

7.2 Leiðarljós

Keflavíkurflugvöllur, sem er helsta hlið landsins að umheiminum, og öryggis- og varnarsvæði verða áfram ein af grunnstoðum atvinnulífs á Suðurnesjum. Tekið verði ríkt tillit til flugvallarins og tryggt að hann fái nægt rými til þróunar í framtíðinni.

Tekið verði mið af þeim takmörkunum sem tilheyra alþjóðlegum flugvelli, og þær verði samræmdar með hagsmuni flugvallarins og Suðurnesja í heild að leiðarljósi. Sama á við um takmarkanir sem snúa að öryggis- og varnarsvæðum.

7.3 Markmið

- M7.1** Flugvöllinum verði tryggt nægt landrými fyrir flugbrautir og þróun atvinnusvæða.
- M7.2** Sveitarfélög á Suðurnesjum og Keflavíkurflugvöllur vinni í sameiningu að uppbyggingu flugvallarins og þróun atvinnusvæða í nágrenni hans.
- M7.3** Stækkun flugvallarins taki mið af hagkvæmri uppbyggingu atvinnusvæða, fjölbreyttum tækifærum og fjölgun farþega og flugumferðar um völinn.
- M7.4** Áhersla er á öflugar samgöngutengingar milli flugvallarsvæðis, sveitarfélaga á Suðurnesjum og höfuðborgarsvæðisins.
- M7.5** Tryggja að öryggissvæði, svæði B, falli að öryggis- og varnarskuldbindingum Íslands og starfsemi Landhelgisgæslunnar.

7.4 Flugbrautarkerfi

Flugbrautarkerfi Keflavíkurflugvallar er skilgreint í Aðalskipulagi Keflavíkurflugvallar 2013-2030. Gert er ráð fyrir tveimur nýjum brautum frá því sem nú er í rekstri. Nýjar flugbrautir liggja annars vegar í N/S og hins vegar í NV/SA.

Mynd 7.2 Flugbrautarkerfi Keflavíkurflugvallar skv. Aðalskipulagi Keflavíkurflugvallar 2013-2030.

7.5 Flugöryggissvæði

Skilyrði við afmörkun á hindranafötum flugbrauta er að uppfylla kröfur fyrir alþjóðaflugvelli skv. ICAO skjali nr. 14. Fyrir liggja skipulagsreglur fyrir Keflavíkurflugvöll, þar sem skilmálar eru útfærðir innan þessara flata. Með staðfestingu þeirra taka gildi staðbundnar takmarkanir á landnotkun innan og utan skipulagssvæðis Keflavíkurflugvallar.

Hindranafletir eru afmarkaðir á skýringarmynd, Flugvallarsvæði 2, og er afmörkun þeirra vísbending um hvar verði takmarkanir á landnotkun. Nánari upplýsingar um takmarkanir eru í skipulagsreglum Keflavíkurflugvallar.

Í reglum eru hindranafletir afmarkaðir á nákvæman hátt og skal hlíta þeim við ákvörðun um mannvirkjagerð í nágrenni flugbrauta. Ef ekki er fullt samræmi á afmörkun hindranafleta milli skipulags og skipulagsreglna, gilda þær síðarnefndu.

Innan hindranafleta verða í gildi hæðartakmarkanir á hverskonar mannvirkjum eða gróðri innan og í nágrenni við flugvallarsvæðið og á áhrifasvæði flugvallarins (sjá skipulagsreglur*). Með áhrifasvæði flugvallar og nágrenni flugvallar er átt við svæði undir hindranafötum.

Byggt á skipulagsreglum fyrir Keflavíkurflugvöll eru birtar leiðbeinandi takmarkanir innan hindranafleta:

- Óheimilt er að reisa hvers konar mannvirki, tímabundið eða varanlega, upp fyrir hindranafleti flugvallarins sem gerð er grein fyrir á uppdráttum, nema að fengnu samþykki Samgöngustofu að undangenginni umsögn rekstraraðila flugvallarins.

Erindum um undanþágur skal beina til Samgöngustofu sem leitar umsagnar rekstraraðila flugvallarins. Leita skal slíks samþykkis við gerð deiliskipulags. Skal deiliskipulag þar sem gert er ráð fyrir slíkum frávikum sent til umsagnar áður en tillagan er auglýst. Sé um einstaka byggingarleyfisumsókn að ræða, á svæði þar sem ekki liggur fyrir deiliskipulag, skulu aðaluppdrættir sendir til umsagnar þegar byggingarleyfisumsókn hefur verið lögð inn til byggingarfulltrúa. Samgöngustofa getur óskað eftir sérstöku áhættumati vegna slíkra undanþágubeiðna á kostnað umsækjanda.

- Ef um tímabundna hindrun er að ræða er rekstraraðila flugvallarins heimilt að afgreiða málið án aðkomu Samgöngustofu. Samgöngustofu skal þó ávallt tilkynnt um slíka afgreiðslu. Hafni rekstraraðili flugvallar umsókn um tímabundna hindrun getur umsóknaraðili skotið slíkri afgreiðslu til ákvörðunar Samgöngustofu.
- Þegar svæði eru skipulögð eða þegar ætlunin er að veita byggingarleyfi á slíkum svæðum án þess að fyrir liggji skipulag eða á grundvelli skipulags

Þar sem ekki hefur verið tekið tillit til þessara reglna, skal ávallt leita umsagnar rekstraraðila flugvallarins. Sé umsögn rekstraraðila flugvallarins neikvæð getur umsagnarleitandi beint erindinu til afgreiðslu Samgöngustofu.

Afmörkun og skilgreining hindranaflata og kvaðir á þeim, er í samræmi við Aðalskipulag Keflavíkurflugvallar 2013-2030. Skýringarmynd af hindranaflötum er til skýringar og nákvæmari afmörkun flugöryggissvæða er í aðalskipulagsáætlunum og skipulagsreglum.

7.6 Öryggis- og varnarsvæði

Töluverð uppbygging hefur verið og er áætluð innan öryggissvæðanna á Suðurnesjum sem eru á Keflavíkurflugvelli, svæði B, Miðnesheiði, Helguvík og í Grindavík en þar er varnarsvæði.

Öryggis- og varnarsvæðin eru á ábyrgð utanríkisráðuneytisins samanber varnarmálalög nr. 34/2008, auglýsingu nr. 60/2017 um mannvirki og fjarskiptakerfi Atlantshafsbandalagsins og íslenska ríkisins sem nýtt eru í öryggis- og varnartengd verkefni og utanríkisráðherra ber ábyrgð á og auglýsingu nr. 964/2021 um landfræðileg mörk öryggis- og varnarsvæða.

Mikilvægt er að uppbygging á Keflavíkurflugvelli og aðliggjandi svæðum takmarki ekki starfsemi þá sem fer fram innan öryggis- og varnarsvæðanna. Landhelgisgæsla Íslands annast framkvæmd varnartengdra rekstrarverkefna í umboði utanríkisráðuneytisins.

7.6.1 Skipulagsákvæði á öryggissvæði

- Almenn umferð og starfsemi verði ekki skipulögð eða heimiluð innan 100 m radíusar frá ratsjástöðinni H-1.
- Varúðarsvæði er á milli 238 (gráðu) og 248 (gráðu) séð frá ratsjástöðinni í 1.300 m radíus.
- Þar sem starfsemi er ofan við lágsta geisla miðað við sjónlínu ratsjástöðvarinnar skal framkvæma mælingar og gera sérstakar ráðstafanir vegna almannaheilla ef þörf krefur.

Fyrir liggur greinargerð Geislavarna ríkisins (2010) um möguleg áhrif ratsjástöðvar á heilsu. Niðurstaða hennar er að heilsufarsleg áhrif verði engin sé fjarlægð starfsemi meiri en 1.300 m frá ratsjástöð. Sé þörf á að hafa starfsemi innan þessara marka, er unnt að vera með starfsemi í allt að 100 m fjarlægð miðað við ákveðnar forsendur. Eðlilegast er þó að miða við að mannvirki á þessu belti séu ekki það há að fólk dvelji í geislanum. Einnig kom fram að sé komið nærri ratsjástöð geta orðið truflanir á viðkvæmum rafbúnaði.

7.7 Eftirlits-, ratsjár- og fjarskiptastöðvar

Landhelgisgæslan hefur lagt til forsendur sem tryggja óbreytta virkni ratsjár- og fjarskiptastöðvarinnar á Miðnesheiði og koma þær fram á upplýsingakorti um Miðnesheiði (Landhelgisgæslan, 2011). Niðurstaða samráðs er að skilgreina skilmála sem skuli gilda á áhrifsvæði stöðvarinnar á Miðnesheiði. Skilgreind hafa verið tvö konar svæði vegna stöðvarinnar á upplýsingakortinu (Landhelgisgæslan, 2011).

1. Takmörkunarsvæði, sem er afmörkun á mikilvægu sjónsvæði ratsjástöðvarinnar.
2. Öryggissvæði.

7.7.1 Fyrirmæli

- Sveitarfélögin Suðurnesjabær og Reykjanesbær skulu hafa samráð við Landhelgisgæslu Íslands, varnarmálasvið, skipulagsfulltrúa öryggissvæðanna, áður en veitt eru byggingarleyfi fyrir mannvirkjum sem eru hærri en 45,42 m y.s. og fara því yfir sjónlínu stöðvarinnar.
- Byggingar sem ætlað er að málmklæða skulu vera bárujárnsklæddar, með sléttan flöt á milli klæðninga sem er minni en 8½“. Sveitarfélögin skulu takmarka heimildir til notkunar annarrar málmklæðningar.

7.8 Veðursjá

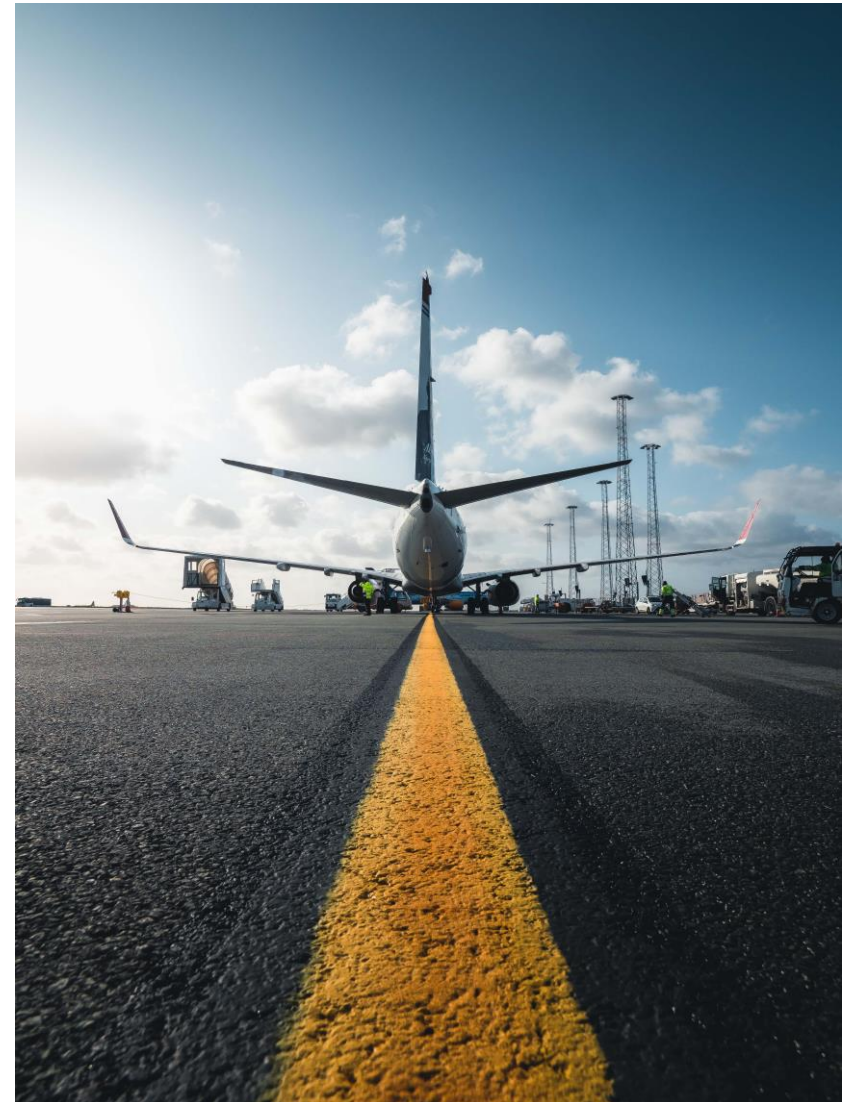
Veðursjá Veðurstofu Íslands er á Miðnesheiði. Aðalhlutverk veðursjárinnar er að fylgjast með úrkomu og vindafari. Hún nýtist einnig til að fylgjast með gosmekki við eldgos.

7.8.1 Fyrirmæli vegna veðursjár

- Þar sem veðursjáin þarf beina sjónlínu til mælinga eru þau tilmæli að hafa skuli samráð við Veðurstofu Íslands áður en veitt er byggingarleyfi fyrir mannvirkjum sem eru hærri en 46,8 m y.s. og fara þar með yfir sjónlínu veðursjárinnar.
- Starfsemi verði ekki heimiluð innan 400 m radíusar frá veðursjá, í samræmi við útreikninga framleiðanda og Geislavarna ríkisins.

7.9 Hugmyndir um flugvöll í Hvassahrauni

Starfshópur á vegum innviðaráðuneytisins hefur nýverið skilað af sér skýrslu um staðsetningu flugvallar í Hvassahrauni.⁹ Hluti af niðurstöðum skýrslunnar er tillaga um að taka frá svæði í Hvassahrauni fyrir mögulegt framtíðarflugvallarstæði. Svæðisskipulagsnefnd hefur ekki mótað sér afstöðu til slíkrar landnotkunar. Í kynningu þessarar vinnslutillögu er sérstaklega óskað eftir athugasemdum við þá landnotkun eins og hún er kynnt og rökstudd í skýrslunni. Þær hugmyndir eru ekki reifaðar frekar hér heldur vísar nefndin í [skýrslu starfshóps innviðaráðuneytisins](#).

⁹ Rannsóknir á byggingu flugvallar í Hvassahrauni. Skýrsla starfshóps. Innviðaráðuneytið, september 2024.

7.10 Eftirfylgni flugvallarsvæðis og öryggis- og varnarsvæða

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð
M7.1 Flugvöllinum verði tryggt nægt landrými fyrir flugbrautir og þróun atvinnusvæða.	<ul style="list-style-type: none"> Samráð verði við skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar við mótun skipulagsáætlana sem liggja að flugvallarsvæðinu eða kunna að hafa áhrif á starfsemi flugvallarins. 	Sveitarfélög á Suðurnesjum upplýsi skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar og svæðisskipulagsnefnd um skipulagsbreytingar og framkvæmdaáform á svæðum nærri Keflavíkurflugvelli.
M7.2 Sveitarfélög á Suðurnesjum og Keflavíkurflugvöllur vinni í sameiningu að uppbyggingu flugvallarins og þróun atvinnusvæða í nágrenni hans.	<ul style="list-style-type: none"> Samræma kynningar á Suðurnesjum sem fjárfestingarkost og staðarval fyrir atvinnustarfsemi. Nýta þróunaráætlun K64 í forgangsröðun aðgerða. 	Svæðisskipulagsnefnd stuðli að samráði og samtali aðila.
M7.3 Stækkun flugvallarins taki mið af hagkvæmri uppbyggingu atvinnusvæða, fjölbreyttum tækifærum, fjölgun farþega og flugumferðar um völlinn.	<ul style="list-style-type: none"> Skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar upplýsi svæðisskipulagsnefnd og sveitarfélögin á Suðurnesjum um framkvæmdaáform. 	Skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar og skipulagsfulltrúar Isavia og Landhelgisgæslunnar.
M7.4 Áhersla er á öflugar samgöngutengingar milli flugvallarsvæðis, sveitarfélaga á Suðurnesjum og höfuðborgarsvæðisins.	<ul style="list-style-type: none"> Afmarkað belti fyrir samgöngutengingar í skipulagsáætlunum með áherslu á hágæða almenningssamgöngur milli Keflavíkurflugvallar og höfuðborgarsvæðisins. Unnið að tillögum um stöðvar á Suðurnesjum. Þátttaka í undirbúningsnefndum vegna sameiginlegs verkefnis ríkis og sveitarfélaga. 	<p>Sveitarfélögin á Suðurnesjum og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar taki mið af samgöngutengingum í skipulagsáætlunum og tryggi samræmi og samfellu á Suðurnesjum.</p> <p>Svæðisskipulagsnefnd vinni í samráði við hagaðila að greiningu á staðsetningum stöðva á leiðinni Keflavíkurflugvöllur – höfuðborgarsvæðið.</p> <p>Svæðisskipulagsnefnd tryggi þátttöku fulltrúa Suðurnesja í öllum opinberum nefndum sem fjalla um samgöngutengingar milli flugvallar og höfuðborgarsvæðisins.</p>
M7.5 Tryggja að öryggis- og varnarsvæði falli að öryggis- og varnarskuldbindingum Íslands og starfsemi Landhelgisgæslunnar.	<ul style="list-style-type: none"> Sveitarfélög á Suðurnesjum og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar fylgi skipulagsákvæðum og fyrirmælum sem gilda um öryggis- og 	Sveitarfélög á Suðurnesjum og skipulagsnefnd Keflavíkurflugvallar.

varnarsvæði við gerð skipulagsáætlana og leyfisveitinga.

8 Samfélag

8.1 Staðan

Á Suðurnesjum er fjölbreytt og öflugt samfélag. Innviðir samfélagsþjónustu eru öflugir fyrir unga sem aldna í sterkum þéttbýliskjörnum, sem gegna fjölbreyttu hlutverki á sviði menntunar, fræðslu, menningar, heilbrigðis, umönnunar og með fjölgun íbúa skapast grundvöllur fyrir aukinni þjónustu.

Stofnanir sem samnýtast sveitarfélögunum á Suðurnesjum eru Heilbrigðisstofnun Suðurnesja, HS Orka, HS Veitur, Brunavarnir Suðurnesja og Kalka sorpeyðingarstöð.

Heilbrigðisstofnun Suðurnesja sér um heilbrigðisþjónustu annars vegar á sjúkrahúsi í Reykjanesbæ og hins vegar með starfsstöðvum heilsugæslu í Reykjanesbæ og í Grindavík. Heilsugæslan Höfða Suðurnesjum er einkarekin heilsugæsla staðsett í Reykjanesbæ.

Umbætur eru í gangi í velferðarþjónustu Suðurnesja og unnið er eftir aðgerðaráætlun sem var sett fram í samstarfsverkefninu Velferðarnet Suðurnesja.

Á Suðurnesjum er ekki starfandi háskóli. Háskólasetur Suðurnesja, Þekkingarsetur Suðurnesja, er starfrækt í Suðurnesjabæ og fellur innan Stofnunar rannsóknasetra Háskóla Íslands. Keilir í Reykjanesbæ starfrækir námsbrautir á framhaldsskólastigi og Fjölbrautaskóli Suðurnesja býður upp á bóklegt og verklegt nám. Fisktækniskóli Íslands starfar á grundvelli laga um framhaldsskóla og framhaldsfræðslu.

Stefna Suðurnesja er að auka þekkingu og vitund íbúa um Jarðvanginn Reykjanes Geopark með sérstakri áherslu á fræðslu í grunnskólum.

Suðurnesjamenn hafa lægstan meðalaldur allra landshluta, sem helgast að miklu leyti af miklu aðstreymi erlends vinnuafís síðustu áratugi. Hlutfall íbúa af erlendum uppruna er því einnig hærra á Suðurnesjum en í öðrum landshlutum. Í því felast bæði áskoranir og tækifæri.

Á Suðurnesjum er einungis 2,3% íbúa yfir 80 ára aldri, sem er rúmum þriðjungi lægra en landsmeðaltal og langlægst allra landshluta. Hins vegar er fjöldi hjúkrunar- og dvalarrýma einnig lágur á landsvísu, jafnvel þó fjöldi íbúa yfir áttæðu sé hafður til hliðsjónar.

Rúmur fjórðungur fullorðinna átti frekar eða mjög erfitt að ná endum saman árið 2023, sem eru markvert fleiri en í öðrum landshlutum. Færri hafa háskólapróf en í öðrum landshlutum. Sennilega ræðst það að hluta af atvinnulífi þar sem hátt hlutfall starfa krefst ekki háskólamenntunar.

8.2 Leiðarljós

Sköpuð verði skilyrði fyrir aukin lífsgæði og auðugt mannlíf á Suðurnesjum með enn fjölbreyttari og sérhæfðari samfélagsþjónustu, sem kallar á það bakland sem felst í samlegðaráhrifum íbúafjölda allra sveitarfélaganna.

Margbreytilegum útivistarmöguleikum verði gert hátt undir höfði með góðu aðgengi og fjölbreyttu framboði og þannig stuðlað að heilbrigðum lífsháttum og þekkingu á nánasta umhverfi.

Þau sóknarfæri sem felast í mannauði og nánd við alþjóðlegan flugvöll, haf og jarðhita verði nýtt enn frekar og styrki þannig stoðir margvíslegra búsetu-, menntunar- og menningarframboðs og atvinnutækifæra. Þá verði aukin samtenging menntastofnana, atvinnuvega, menningarstarfsemi og ferðaþjónustu.

Stuðlað verði að því að fjölmenningsleg og fjölbreytt samfélag Suðurnesja, verði samheldið samfélag fólks sem býr við jöfn tækifæri til lífsgæða.

8.3 Markmið

- M8.1** Að byggja upp öflugan heilbrigðiskjarna með sérhæfða þjónustu fyrir íbúa Suðurnesja. Efling og stefnumótun þeirrar sameiginlegu þjónustu sem er fyrir hendi á heilbrigðisviði.
- M8.2** Styðja við verkefnið Velferðarnet Suðurnesja svo aðgerðir nái framgangi með bættri þjónustu.
- M8.3** Lögð er áhersla á að efla menntun á framhalds- og háskólastigi á sviði nýsköpunar og rannsókna með tengsl við atvinnulíf, staðhætti og auðlindir.
- M8.4** Að auka þekkingu á Jarðvanginum meðal íbúa Suðurnesja.

M8.5 Ábyrg nýting og gott aðgengi að útivistarsvæðum til afþreyingar, fræðslu og ferðamennsku. Mörkuð sameiginleg stefna um samfelldan strandstíg meðfram allri ströndinni.

M8.6 Skapa samheldið og fjölmenningslegt samfélag.

M8.7 Stuðla að ábyrgri meðhöndlun úrgangs og aukinni umhverfisvitund meðal íbúa.

M8.8 Sameiginleg stefna um reglulegt stöðumat yfir fjölda íbúða.

8.4 Heilbrigðismál

Á Heilbrigðisstofnun Suðurnesja eru annars vegar heilsugæslusvið sem sinnir þeim sem ekki dvelja á sjúkrahúsum og hins vegar sjúkrahússvið sem sér um lyflækningar og endurhæfingarþjónustu. Einnig er þar rekin slysa- og bráðamóttaka. Sjúkrahúsið er í Reykjanesbæ. Heilsugæslan er með starfsstöðvar í Reykjanesbæ og í Grindavík og eru þrjár til viðbótar áformaðar, í Reykjanesbæ og Suðurnesjabæ. Jafnframt er einkarekin heilsugæsla, Heilsugæslan Höfða Suðurnesjum, í Reykjanesbæ.

Hjúkrunarheimili er í Reykjanesbæ og huga þarf að uppbyggingu nýs hjúkrunarheimilis á Suðurnesjum.

Stefnt er að því að á Heilbrigðisstofnun Suðurnesja verði rekið öflugt héraðssjúkrahús sem bjóði upp á aukna þjónustu miðað við það sem nú er boðið upp á. Hugað verði að betri nýtingu þeirrar aðstöðu sem til er undir sameiginlegri stjórn. Stefna svæðisskipulagsins er að í Reykjanesbæ verði öflugur heilbrigðiskjarni með sérhæfða þjónustu fyrir íbúa Suðurnesja.

8.4.1 Málefni aldraðra

Færni- og heilsumatsnefnd fylgist með heilsufari og félagslegri velferð aldraðra, gerir tillögur um öldrunarþjónustu og skal tryggja að aldraðir fái þá þjónustu sem þeir þarfnast og kynnir þá kosti sem eru í boði. Sveitarfélögin á Suðurnesjum mynda sameiginlegt þjónustusvæði um málaflokk fatlaðra. Þjónustusvæðið fellur undir stjórn SSS. Samstarf þetta felur fyrst og fremst í

sér samræmingu og uppbyggingu sérhæfðrar þjónustu á svæðinu. Almenn þjónusta er hjá félagsþjónustu sveitarfélaganna.

8.4.2 Velferðarþjónusta

Velferðarnet vísar til þess að opinberar stofnanir og sveitarfélög vinna í nánu tengslaneti að velferð íbúa í góðri samvinnu og mynda net sem grípur íbúa og stuðlar að auknum lífsgæðum, vellíðan og sterkri samfélagsheild.¹⁰

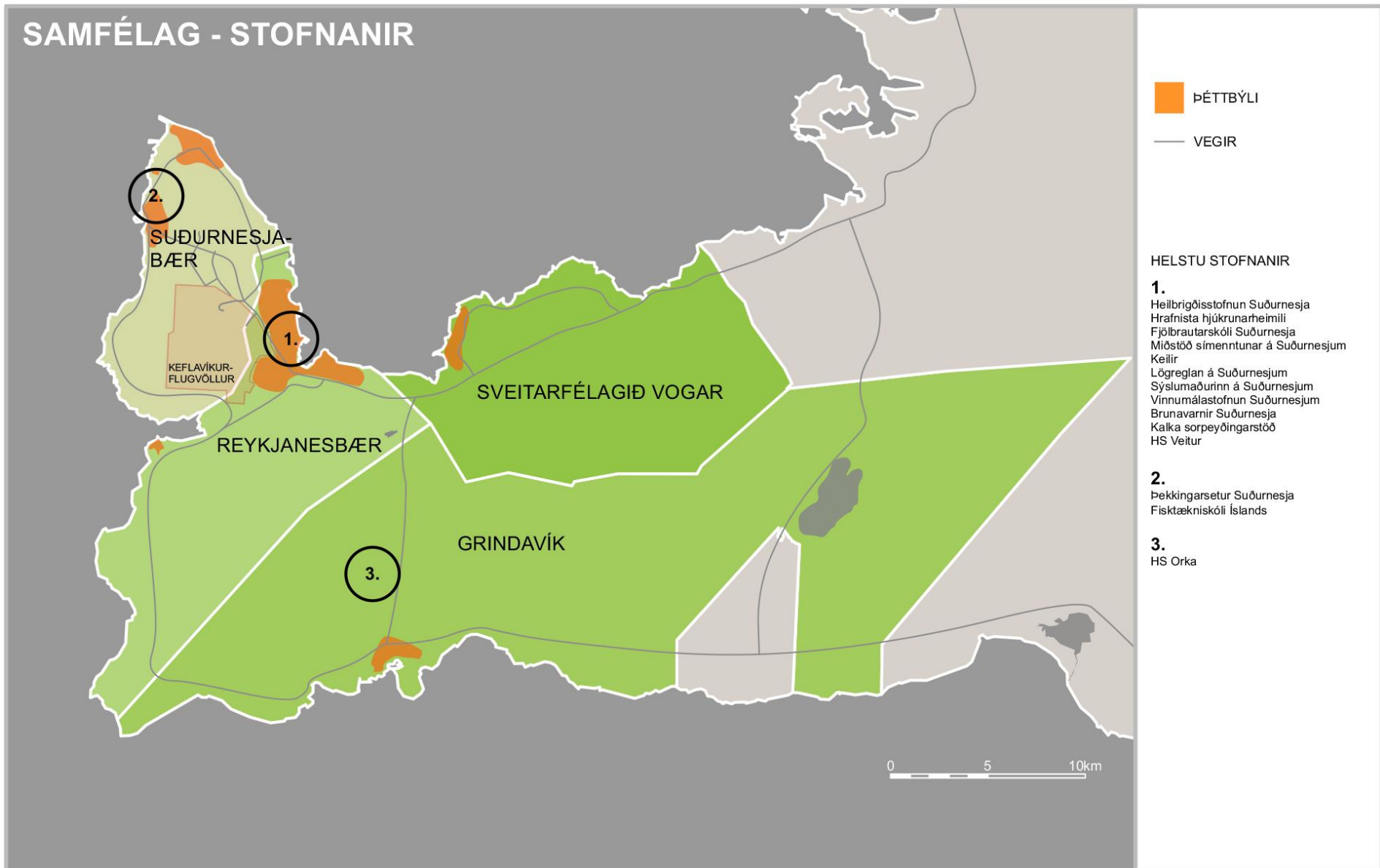
Velferðarnet Suðurnesja er samstarfsverkefni sveitarfélaganna á Suðurnesjum og fjögurra ríkisstofnana sem allar eru í beinni þjónustu við íbúa á Suðurnesjum, þ.e. Heilbrigðisstofnun Suðurnesja, Lögreglunnar, Sýslumanns og Vinnumálastofnunar. Verkefnið er byggt á aðgerðum úr aðgerðaáætlun ríkisins um eflingu þjónustu á Suðurnesjum.

Gerð var nýsköpunaráætlun í tengslum við Velferðarnetið með aðgerðum sem markvisst stuðla að betri þjónustu og aðgengi í velferðarþjónustu og einnig að félagslegri virkni íbúa. Helstu áskoranir samfélagsins á Suðurnesjum eru grundvöllur að aðgerðunum, eins og hröð íbúafjölgun, hátt hlutfall atvinnuleitenda, hátt hlutfall íbúa af erlendum uppruna og skortur á félagslegri virkni.

Áhersla innan verkefnisins, undir málaflokknum um velferð og samfélag, er á að auka heilsueflingu og forvarnir, efla samfélagskennslu og lífsleikni, virkja betur upplýsingaþjónustu til nýrra íbúa og auka íbúasamráð.

¹⁰ Velferðarnet Suðurnesja, sterk framlína, nýsköpunaráætlun um þróun velferðarþjónustu á Suðurnesjum 2022.

8.5 Menntamál

Lögð er áhersla á að efla menntun á framhalds- og háskólastigi á sviði nýsköpunar og rannsókna með tengsl við atvinnulíf, staðhætti og auðlindir.

Háskólasetur Suðurnesja, Þekkingarsetur Suðurnesja, var stofnað 2004 og hefur það meginhlutverk að efla rannsókna- og fræðastarf Háskóla Íslands á Suðurnesjum. Lögð er áhersla á að efla tengsl milli Háskóla Íslands og atvinnu- og þjóðlífs á Suðurnesjum. Einnig að stuðla að rannsóknum á náttúru Suðurnesja.

Keilir, miðstöð vísinda, fræða og atvinnulífs, var stofnaður 2007 með það að markmiði að byggja upp námsmannafélag á Suðurnesjum með áherslu á nýstárlega kennsluhætti og persónulega þjónustu við nemendur. Keilir er í eigu ríkis og sveitarfélaga á Suðurnesjum og býður upp á námsframboð á framhaldsskólastigi:

- Háskólabrú þar sem boðið er upp á undirbúningsnám fyrir háskóla fyrir þá sem ekki hafa lokið stúdentsprófi.
- Fjarnámshlaðborð þar sem hægt er að skrá sig í staka fjarnámsáfangu á framhaldsskólastigi.
- Undirbúningsnámskeið fyrir inntökupróf læknadeildar og tannlæknadeildar Háskóla Íslands.

MSS, miðstöð símenntunar á Suðurnesjum, býður upp á margvíslegt nám. Meginhlutverk MSS er að efla endur- og símenntun fólks og auka samstarf milli atvinnulífs og skóla. MSS sér einnig um fjarnám á háskólastigi.

Fjölbrautarskóli Suðurnesja er framhaldsskóli sem býður upp á styttri starfsnámsbrautir, fjölbreytt iðnnám og bóklegt nám sem lýkur með stúdentsprófi.

Fisktækniskóli Íslands starfar á grundvelli laga um framhaldsskóla og framhaldsfræðslu. Þar er samstarfsvettvangur fyrir aðila sem vilja stuðla að

uppbyggingu menntunar á sviði fiskeldis, veiða og vinnslu sjávaraflla. Starfsemi skólans hefur verið flutt frá Grindavík og er nú í Suðurnesjabæ.

Styrkja skal þá innviði sem eru til staðar á Suðurnesjum. Þróa áfanga og námsleiðir á framhalds- og háskólastigi í samstarfi við atvinnulíf og stofnanir á Suðurnesjum. Móta þarf samfellu í námi og námsleiðum og styrkja sérkenni og sérstöðu hvernar menntastofnunar.

Auka skal þekkingu á Jarðvangnum Reykjanes Geopark með fræðslu í skólum, kynningarefni og innleiðingu allra grunnskóla á Suðurnesjum sem UNESCO skóla.

Unnin var Þróunarátætlun K64 þar sem hluti framtíðarsýnar fjallaði um hvernig nám og atvinnugreinar á Suðurnesjum gætu þróast saman og vaxið, m.a. með uppbyggingu miðstöðva með það hlutverk.

 Lykilþættir þekkingarstefnunnar eru miðstöðvar fyrir starfsþjálfun og færni fyrir áhersluatvinnugreinar.¹¹

- Lögð er áhersla á að auka menntunarstig á Suðurnesjum með nýsköpun og þróun í skólastarfi með það að marki að ná betri árangri.
- Stefnt er að því að efla menntun, rannsóknir og nýsköpun sem hafa bein tengsl við atvinnulíf, staðhætti og auðlindir á Suðurnesjum, bæði á háskóla og framhaldsskólastigi. Starfsemi MSS og Þekkingarseturs Suðurnesja er mikilvæg til að framfylgja þeirri stefnu.
- Með því að byggja upp miðstöðvar sem samþætta þekkingu og starfsemi á svæðinu er lagður grunnur að því að sérhæfð þekking verði til staðar sem styður við verðmætar atvinnugreinar. Svæðið hentar sérstaklega vel fyrir flugtengda rannsókna- og

¹¹ K64 (2024). Stefnumið, þekking. K64.is.

þróunarstarfsemi og til að þróa, prófa og innleiða tækni og aðferðir tengdar hringrásarkerfinu.

8.6 Útivist

Unnið verði að bættri lýðheilsu með góðu aðgengi að svæðum til útivistar og þannig stuðla að heilbrigðum lífsháttum og þekkingu á umhverfinu. Einnig huga að uppbyggingu á góðri aðstöðu á útivistarsvæðum fyrir mismunandi hópa.

Útivistargildi Suðurnesja felast fyrst og fremst í því að meginhluti svæðisins er óraskaður og náttúran einstök. Fjölbreyttar landslagsmyndanir, jarðhitavirkni og lífríkið einstakt. Náttúru- og söguminjarnar eru auðlind, bæði í menningarlegu tilliti og vegna útivistar og ferðapjónustu. Sérstök útivistarsvæði eru skv. aðalskipulagsáætlunum sveitarfélagana skilgreind víða.

Með stofnun jarðvangsins Reykjanes Geopark er til umgjörð sem stuðlar að því að íbúar Suðurnesja geti notið útivistar á einstöku svæði.

Lögð er áhersla á að samvinna og samráð verði hjá sveitarfélögum Suðurnesja um skipulag og framkvæmdir til að viðhalda samfelli ósnortinnar náttúru strandlengjunnar og að mótuð verði sameiginleg áætlun um strandstíg.

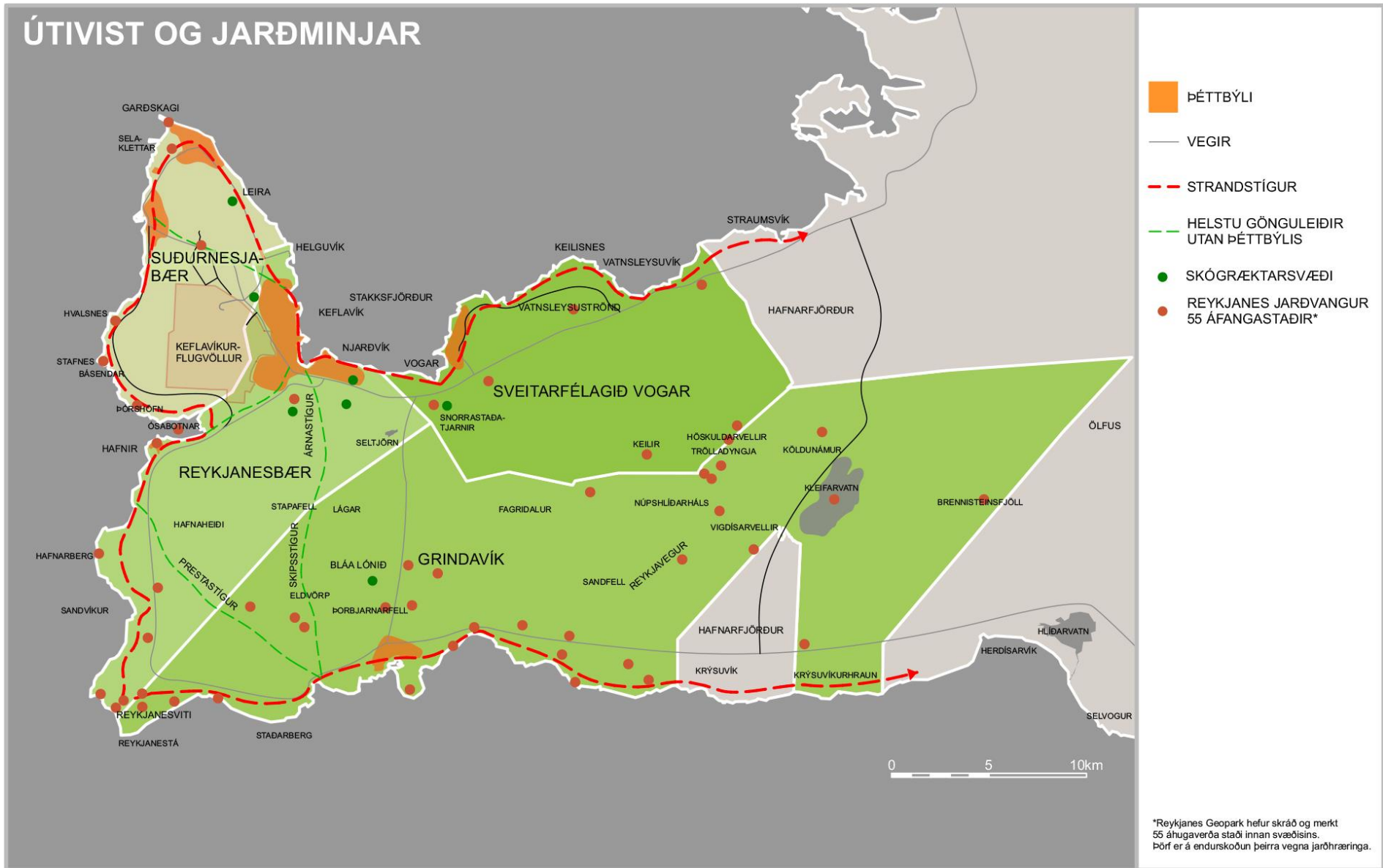

8.7 Fjölmening og fjölbreytni

Stuðla þarf að auðugu mannlífi og félagslegum fjölbreytileika með því að skapa skilyrði fyrir fjölmennarlegt samfélag og mismunandi þjóðfélagshópa með tilliti til t.d. aldurs, efnahags og þjóðernis. Hugla þarf að mismunandi þörfum þessara hópa sem mynda samfélagið og stuðla að því að allir geti notið sín.

Þegar horft er til landshluta þá er hlutfall erlendra ríkisborgara hæst á Suðurnesjum eða 26,8 % íbúa. Í ljósi þess er mikilvægt að leggja áherslu á að styðja við þann samfélagshóp og virkja. Tryggja þarf að allir íbúar njóti sömu tækifæra til þátttöku í samfélaginu og stuðla að því að tengsl myndist milli íbúa Suðurnesja þvert á uppruna. Leita skal leiða til að nýta mannauð ólíkra samfélagshópa.

ÚTIVIST OG JARÐMINJAR

8.8 Úrgangur

 Á Suðurnesjum er mikil og vaxandi áhersla á aðgerðir sem forða efni frá förgun með endurnýtingu eða endurvinnslu. Það er hluti af daglegri starfsemi Kölkú sorpeyðingarstöðvar sf. að leita stöðugt leiða og þróa lausnir sem þoka úrgangi upp úrgangspíramíðann.¹²

Sveitarfélögin á Suðurnesjum reka í sameiningu Kölkú sorpeyðingarstöð og er hún staðsett í Reykjanesbæ. Kalka sorpeyðingarstöð sf. rekur brennslustöð í Helgúvík með um 12.500 tonna brennslugetu á ári og tekur við efnunum til brennslu frá landinu öllu.

Fyrirtækið rekur móttöku-, flokkunar- og sorpeyðingarstöð í Helgúvík og annast þjónustu á sviði sorphirðu og annarra söfnunarúrræða úrgangs, svo sem að reka móttökusvæði úrgangs. Þau eru staðsett í Helgúvík, Vogum og í Grindavík.

Félagið tekst einnig á við önnur verkefni á sviði úrgangs og endurvinnslumála sem því kann að vera falið af sveitarfélögunum. Á Suðurnesjunum eru 9 grenndarstöðvar, fimm í Reykjanesbæ, tvær í Suðurnesjabæ, og ein á hvorum stað í Grindavík og í Vogum. Áhersla er á að grenndarstöðvar séu víða og þannig stuðlað að þátttöku almennings í meðhöndlun eigin úrgangs.

Flokkunarkerfi hefur verið innleitt á Suðurnesjum. Aukin flokkun, sem hefur átt sér stað undanfarið, kallar á aukna og bættu aðstöðu á næstu árum. Fyrir liggur að grenndarstöðvum þarf að fjölga til að uppfylla kröfur laganna og væntingar íbúa.

Hugað er að efnisflæði frá upphafi til enda, frá hráefnavinnslu til meðhöndlunar efnisins sem úrgangs, ábyrg meðhöndlun á úrgangi í samræmi við Heimsmarkmið Sameinuðu Þjóðanna.

Stefnt er að því að lágmarka magn úrgangs sem fer til urðunar. Ekki stendur til að hafa urðunarsvæði á Suðurnesjum og verður leitað eftir samstarfi við önnur sorpsamlög vegna urðunar.

Einnig er stefnt að betri nýtingu jarðefna og byggingarefna. Jarðvegur, gróður og múrbrot er enn flutt á svokallaðan Njarðvíkurtipp og í Suðurnesjabæ en það þyrfti að huga að svæðum þar sem hægt er að taka við jarðefnum, flokka, hreinsa og koma í endurnýtingu.

Í gangi er samstarfsverkefni með aðkomu sveitarfélaga Suðurnesja, Sambands íslenskra sveitarfélaga og Umhverfis-, orku- og umhverfis- og loftslagsráðuneytisins um nýja sorporkustöð í Helgúvík. Stöðin gæti afhent vatn inn á veitukerfið á Suðurnesjum og aukið afhendingaröryggi varma.

 Auk beinna aðgerða sem miða að flutningi efnis upp úrgangspíramíðann vinnur Kalka, í samvinnu við sveitarfélögin á Suðurnesjum, að almennum aðgerðum til að upplýsa íbúa og auka þekkingu þeirra á hringrásarhagkerfinu.¹³

Lögð er áhersla á fræðslu um meðferð úrgangs til almennings, fyrirtækja og stofnana. Auka þarf skilning íbúa á viðfangsefninu og upplýsa með bættu meðhöndlun, aukna endurnýtingu og endurvinnslu að markmiði. Auka þarf þekkingu á hringrásarkerfinu.

¹² Sameiginleg svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2022 – 2033 (2022).

¹³ Sameiginleg svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2022 – 2033 (2022).

Þau verkefni sem lögð er áhersla á er m.a. aukið hlutfall nytjahluta sem öðlast framhaldslíf hjá nýjum eigendum, koma hreinu timbri inn í hringrásina og endurheimt málna úr botnösku frá sorpbrennslu Kólku.

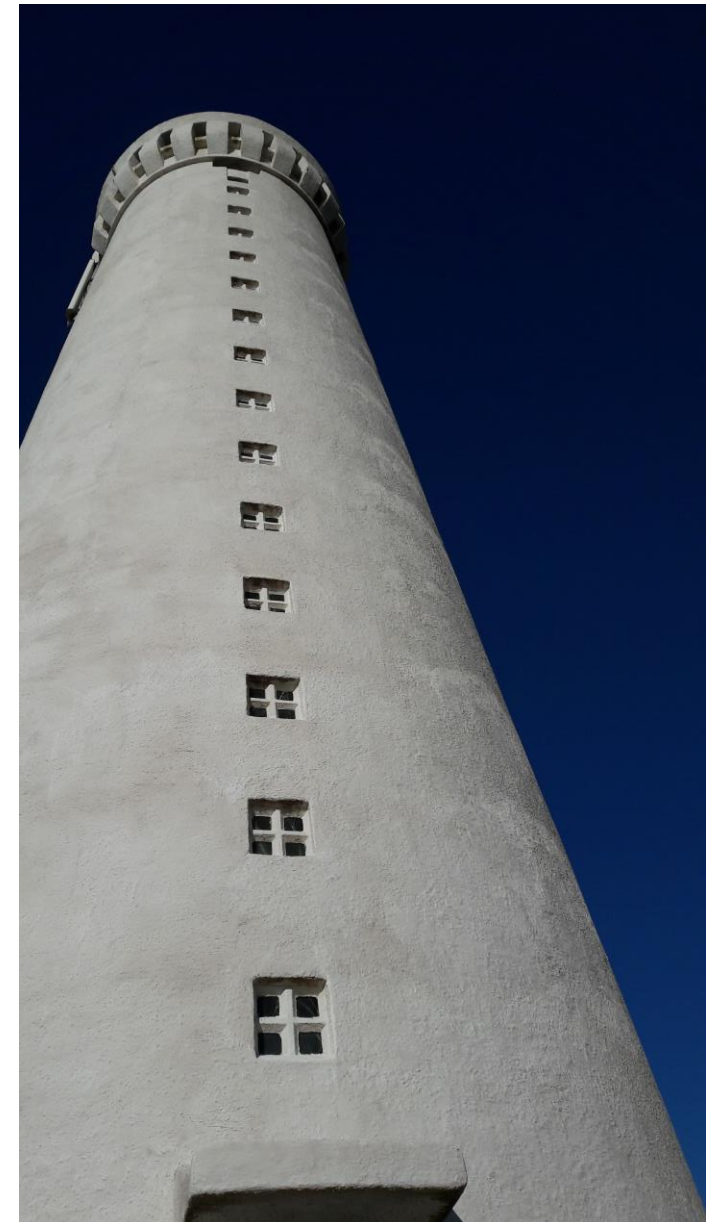
Samhliða því hefur verið til skoðunar að byggja sorporkustöð á Suðurnesjum, sem geti tekið við brennanlegum úrgangi sem fellur til á suðvesturhorni landsins.

8.9 Fjöldi íbúða

Samkvæmt húsnæðisáætlunum sveitarfélaga á Suðurnesjum er alls 12.581 íbúð á svæðinu árið 2024 og verða 15.423 árið 2033 til að mæta íbúafjölgun.

Sveitarfélögin á Suðurnesjum munu samkvæmt sameiginlegri stefnu fylgjast með þróun íbúðafjölda á svæðinu til að hafa yfirsýn og getu til að bregðast við ef þróunin er ekki í takt við spár eða vilja sveitarfélaganna.

Með árlegu stöðumati er tækifæri til að aðlaga sig að íbúðapörf á hverjum tíma og endurskoða áætlanir í takt við það.

8.10 Eftirfylgni samfélags

Markmið	Aðgerðir	Ábyrgð	
M8.1	<p>Að byggja upp öflugan heilbrigðiskjarna með sérhæfða þjónustu fyrir íbúa Suðurnesja. Efling og stefnumótun þeirrar sameiginlegu þjónustu sem er fyrir hendi á heilbrigðisviði.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Fjölga hjúkrunarrýmum á svæðinu til samræmis við aðra landshluta. Móta stefnu fyrir samvinnu í málefnum aldraðra til að mæta betur þjónustustörf. Vinna að því að þjónustuíbúðir verði í hverjum þéttbýliskjarna. 	<p>Aðgerðaráætlun Sambands sveitarfélaga á Suðurnesjum vegna framkvæmda.</p> <p>Aðgerðaráætlun Sambands sveitarfélaga á Suðurnesjum vegna málefna aldraðra.</p> <p>Sveitarfélögin á Suðurnesjum móti stefnu um uppbyggingu þjónustuíbúða í aðalskipulagsáætlunum.</p>
M8.2	<p>Styðja við verkefnið Velferðarnet Suðurnesja svo aðgerðir nái framgangi með bættri þjónustu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Fylgja því eftir að aðgerðir í Nýsköpunaráætlun um þróun velferðarþjónustu á Suðurnesjum 2022 verði framkvæmdar. 	<p>Samband sveitarfélaga á Suðurnesjum-Heklan.</p>
M8.3	<p>Lögð er áhersla á að efla menntun á framhalds- og háskólastigi á sviði nýsköpunar og rannsókna með tengsl við atvinnulíf, staðhætti og auðlindir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Byggja upp miðstöðvar fyrir starfsþjálfun og færni fyrir áherslugreinar (K64). 	<p>Samband sveitarfélaga á Suðurnesjum-Heklan í samráði við Kadeco / K64.is.</p>
M8.4	<p>Að auka þekkingu meðal íbúa á Jarðvangi Reykjanes Geopark.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Að jarðvangurinn Reykjanes Geopark verði hluti af námsefni grunnskólanema á Suðurnesjum. Að farið verði í námsferðir með grunnskólanemendur Suðurnesja á svæði jarðvangsins. Styrkja fræðsluhlutverkið og auka vitund íbúa með kynningarefni um jarðvanginn. 	<p>SSS og Jarðvangurinn.</p>
M8.5	<p>Ábyrg nýting og gott aðgengi að útivistarsvæðum til afþreyingar, fræðslu og ferðamennsku. Mörkuð sameiginleg stefna um samfelldan strandstíg meðfram allri ströndinni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Áhersla á samráð og samvinnu sveitarfélaga um skipulag og framkvæmdir til að viðhalda samfellu ósnortinnar náttúru strandlengjunnar. Móta sameiginlega stefnu og framkvæmdaáætlun um strandstíg meðfram allri strandlengjunni. 	<p>Svæðisskipulagsnefnd og sveitarfélögin á Suðurnesjum.</p> <p>Svæðisskipulagsnefnd vinnur samantekt í lok hvers árs um stöðu á samfelldum strandstíg.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Vinna að samræmingu á hjóla- og göngustígum milli sveitarfélaga. 	
M8.6	Skapa samheldið og fjölmenningsleg samfélag.	<ul style="list-style-type: none"> • Vinna áætlun sem miðar að því að auka tengsl og samskipti milli íbúa af ólíkum uppruna. • Tryggja aðgengi að íslenskukennslu. 	SSS og sveitarfélögin.
M8.7	Stuðla að ábyrgri meðhöndlun á úrgangi og aukinni umhverfisvitund meðal íbúa Suðurnesja.	<ul style="list-style-type: none"> • Markviss fræðsla og upplýsingagjöf til íbúa sveitarfélaganna um úrgangsmál og hringrásarkerfið. • Draga skal úr urðun. Samstarf við önnur sorpsamlög vegna urðunar sem þó verður nauðsynleg • Draga úr ónýtanlegum úrgangi. • Orka sem verður til við brennslu úrgangs verði sett inn á dreifikerfi rafmagns. • Unnið verði að stofnun sorporkustöðvar í Helguvík. • Fjölga grenndarstöðvum til að uppfylla kröfur laganna og væntingar íbúa. • Samráð við byggingariðnaðinn á Suðurnesjum með það fyrir augum að nýta betur byggingarefni og jarðefni. Kortleggja möguleika og þarfir. • Koma hreinu timbri inn í hringrásina. • Vinna að því að botnaskan verði nýtileg í stað þess að fara í urðun. Til þess þarf samvinnu, meira magn og nýja stöð með hreinsunarbúnaði. 	<p>SSS og sveitarfélögin styðji við aðgerðir Kölku bs.</p> <p>SSS og sveitarfélögin kanni möguleika á að byggja sorporkustöð á Suðurnesjum, sem taki við brennanlegu sorpi á suðvesturhorni landsins.</p>
M8.8	Sameiginleg stefna um reglulegt stöðumat yfir fjölda íbúða.	<ul style="list-style-type: none"> • Árlega verði gert stöðumat á fjölda íbúða á Suðurnesjum til að meta hvort staðan sé 	Svæðisskipulagsnefnd og skipulagsfulltrúar sveitarfélaganna.

samkvæmt spám og í samræmi við vilja sveitarfélaganna.

9 Helstu umhverfisáhrif skipulags

Líkleg áhrif Svæðisskipulags Suðurnesja eru á heildina litið jákvæð á samfélag en gert er ráð fyrir aukinni uppbyggingu í tengslum við alþjóðaflugvöll og orkuauðlindir, áherslur á öryggi íbúa og viðbrögð við náttúruvá, áherslur á loftslagsmál og náttúruvernd. Auk þeirrar stefnu um að gera svæðið að eftirsóknarverðum búsetu- og atvinnukosti.

Gert ráð fyrir að viðhalda ósnortinni náttúru strandlengjunnar sem og efla og styrkja útivistarsvæði á Suðurnesjum og bæta aðgengi þeirra og aðstöðu. Þessir þættir eru líklegir til að ýta undir bættu lýðheilsu sem og styrkja ímynd svæðisins út frá náttúru og umhverfissjónarmiðum. Með stofnun jarðvangs á Suðurnesjum er horft til náttúruverndar samhliða nýtingu jarðhita og annarra auðlinda á Suðurnesjum. Með því móti er hugað að hagsmunum ólíkra aðila.

Sjálfbær nýting jarðhitageymisins hefur líklega jákvæð áhrif á samfélag þar sem horft er til þess að komandi kynslóðir munu einnig njóta góðs af auðlindinni. Rask á yfirborði vegna jarðhitanýtingar getur haft í för með sér neikvæð áhrif á gildi svæðis fyrir íbúa og ferðamenn og möguleika komandi kynslóða að njóta náttúru jarðhitasvæða. Í því ljósi er mikilvægt að huga að mótvægisáðgerðum til að draga úr þeim áhrifum. Þó ber að geta þess að jarðhitanýting og línulagnir geta auðveldað aðgengi að ýmsum svæðum og orkuvinnsla hefur einnig ákveðið gildi fyrir ferðamennsku.

Stefnan um að vinna sameiginlega að því að samþætta nýtingu og verndarsjónarmið og nýta til þess að aðferða- og hugmyndafræði jarðvanga er leið til að draga úr eða koma í veg fyrir neikvæð umhverfisáhrif uppbyggingar á Suðurnesjum.

Mögulegar færslur á megin lagnabeltum munu hafa talsverð áhrif á umhverfið, en forsendur þeirra færslna er að tryggja virkni mikilvægra innviða fyrir Suðurnesin.

Stefna Svæðisskipulags Suðurnesja 2008-2024 miðar að því að styrkja samfélagið á Suðurnesjum og leitast er við að samrýma hagsmuni náttúruverndar og jarðhitanýtingar til hagsbóta fyrir svæðið í heild.

10 Helstu heimildir og stuðningsskjöl

Stjórn vatnamála. (2022a, september 16). *Stjórn vatnamála*.

Retrieved from Vatnavefsja:

<https://vatnavefsja.vedur.is/#/waterbody/104-1382-C>

Stjórn Vatnamála. (2022b, september 16). *Vatnshlot*. Retrieved from <https://vatnavefsja.vedur.is/#/waterbody/104-1383-C>

Umhverfisstofnun. (2013). *Stöðuskýrsla fyrir vatnasvæði Íslands, skipting vatns í vatnshlot og mat á helsta álagi af starfsemi manna á vatn*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.

Umhverfisstofnun. (2022). *Stöðuskýrsla fráveitumála 2020*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.

Umhverfisstofnun. (2022a). *Vatnaáætlun Íslands 2022-2027*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.

Umhverfisstofnun. (2022b). *Aðgerðaáætlun vatnaáætlunar 2022-2027*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.

Ljósmyndir fengnar frá:

SSS, Sveitarfélögunum, Reykjanes Geopark og Kanon arkitektum.

